ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 29 (1666) | Аўторак, 10 красавіка 1962 года | Цана 4 кап.

ПЛЕНУМ ЦК КП БЕЛАРУСІ

6-га красавіка адбыўся II пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

У рабоце пленума прынялі ўдзел начальнікі тэрытарыяльных вытворчых калгасна-саўгасных упраўленняў і парторгі абкомаў пры гэтых упраўленнях, першыя сакратары райкомаў КПБ, кіруючыя работнікі абласных і рэспубліканскіх арганізацый.

Пленум разгледзеў пытанні:

1. Аб выніках сакавіцкага Пленума ЦК КПСС і задачах Камуністычнай партыі Беларусі па паляпшэнню кіраўніцтва сельскай гаспадаркай.

2. Аб выкананні прапаноў і крытычных заўваг, выказаных камуністамі і працоўнымі рэспублікі пры абмеркаванні праектаў Праграмы і Статута КПСС.

З дакладам «Аб выніках сакавіцкага Пленума ЦК КПСС і задачах Камуністычнай партыі Беларусі па паляпшэнню кіраўніцтва сельскай гаспадаркай» выступіў першы сакратар ЦК КП Беларусі К. Т. Мазураў.

У спрэчках па дакладу выступілі першы сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, першы сакратар Гомельскага абкома КПБ І. Я. Палякоў, старшыня выканкома Віцебскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных У. Б. Труноў, першы сакратар ЦК ЛКСМБ Л. Г. Максімаў, дырэктар саўгаса «Рось» Гродзенскай вобласці Р. І. Шавякоў, першы сакратар Брэсцкага абкома КПБ А. А. Смірноў, начальнік Гомельскага тэрытарыяльнага калгасна-саўгаснага ўпраўлення П. С. Кляцко, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі, міністр сельскай гаспадаркі БССР С. Г. Скарапанаў, першы сакратар Магілёўскага абкома КПБ К. В. Мацюшэўскі, старшыня Белсаўпрофа І. М. Макараў, сакратар Гродзенскага абкома КПБ І. Ф. Мікуловіч, старшыня рэспубліканскага аб'яднання «Белсельгастэхніка» Г. А. Філіпаў, начальнік Упраўлення машынабудавання і станкабудавання Саўнаргаса БССР С. М. Кішкін, заатэхнік калгаса імя Чапаева Уваравіцкага раёна Н. М. Пагодзіна.

З паведамленнем аб выкананні прапаноў і крытычных заўваг, выказаных камуністамі і працоўнымі рэспублікі пры абмеркаванні праектаў Праграмы і Статута КПСС, выступіў сакратар ЦК КП Беларусі П. М. Машэраў.

Па абмеркаваных пытаннях пленум прыняў адпаведныя пастановы.

УСЕ ВЫШЭЙ...

Цагліна да цагліны — і расце сцяна, расце дом, расце Гродна. А разам з горадам растуць людзі. Учора Соф'я Забейда яшчэ вучылася ў сярэдняй школе, сёння — яна майстар-муляр, а недалёкі час, калі Соф'я стане інжынерам: яна не толькі добрая работніца, але і студэнтка завочнага аддзялення Ленінградскага інжынерна-будаўнічага інстытута. А калі да гэтага дадаць, што дзяўчына яшчэ і актывістка, дэпутат абласнога Савета, дык яна проста малайчына. Нездарма таварышы выбралі яе дэлегатам XIV з'езда ВЛКСМ.

Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

ТРЫБУНА МІЛЬЁНАЎ

Менш месяца засталося да таго дня, калі ўвесь савецкі народ будзе адзначаць знамянальную ў гісторыі нашай краіны дату — 50-годдзе з дня выхаду ў свет першага нумара ленінскай газеты «Правда». Гэты дзень будзе вялікай падзеяй у жыцці нашай партыі і народа, у гісторыі партыйна-савецкага друку.

З першых дзён свайго існавання баявы орган Цэнтральнага Камітэта нашай партыі стаў сцягам барацьбы працоўных мас за новую светлую будучыню.

Актыўны карэспандэнт газеты, паэт-сатырык Дзям'ян Бедны ў вершы «Пад сцяг «Правды» пісаў у тыя гады:

Украсьте, братья, знамя ваше,
Примером став для всех времен.
Пусть это знамя будет краше
Всех затемненных им знамен.

Одно в сердцах рабочих пламя!
Один порыв в одной груди!
Пусть ваша «Правда», ваше знамя
Свободно реет впереди.

Створаная пад непасрэдным кіраўніцтвам вялікага Леніна. «Правда» і цяпер, як самая баявая газета, стаіць у авангардзе савецкага друку. Яна трымае з чытачамі самую цесную сувязь. Кожны дзень рэдакцыя атрымлівае тысячы пісем працоўных. Чытачы любяць сваю газету. З ёю, як з лепшым настаўнікам, яны дзеляцца радасцямі і нягодамі, да яе звяртаюцца за дапамогай і парадай.

У гэтыя дні савецкія людзі рыхтуюць да юбілею любімай газеты свае працоўныя падарункі. Па ўсіх гарадах краіны, на заводах і фабрыках, калгасах і саўгасах [illegible] прысвечаныя гэтай слаўнай даце. Дзейна рыхтуюцца да святкавання юбілею «Правды» прадпрыемствы і ўстановы нашай рэспублікі. Мінскі гарком КПБ сумесна з праўленнем Саюза журналістаў БССР распрацаваў рад мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да святкавання юбілею «Правды».

Вялікая работа праводзіцца ў гэтыя дні на кафедры журналістыкі Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Леніна. Кафедра занята падрыхтоўкай матэрыялаў для дакладаў, якія ў бліжэйшыя дні будуць прачытаны перад працоўнымі Мінска.

Сіламі студэнтаў аддзялення журналістыкі будзе выпушчаны спецыяльны нумар вучэбнай газеты «Журналіст», прысвечаны юбілейнай даце.

Вядомыя журналісты і супрацоўнікі рэспубліканскіх органаў друку выступяць з дакладамі аб «Правде» ў абласцях і раёнах рэспублікі.

Культасветустановы нашай сталіцы адзначаць свята шматлікімі выстаўкамі, вечарамі, творчымі дыскусіямі. У Беларускай дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна створана спецыяльная камісія, члены якой рыхтуюць выстаўкі фотакопій першых нумароў «Правды» і некаторых артыкулаў Уладзіміра Ільіча Леніна, надрукаваных у ёй.

У гэтыя дні мнагалюдна, як ніколі, у газетным сховішчы бібліятэкі. Людзі прыходзяць сюды, каб яшчэ раз прагледзець старыя нумары бальшавіцкай газеты. Асабліва вялікую цікавасць у чытачоў выклікаюць камплекты «Правды» за перадрэвалюцыйныя гады.

У нізавых і мясцовых органах друку рыхтуюцца спецыяльныя палосы, прысвечаныя юбілею свайго старэйшага сябра і важака.

Савецкі народ з вялікім уздымам збіраецца адзначыць раднае свята.

ДРУГІ ЭТАП СПАБОРНІЦТВА

Шырокія масы аматараў мастацтва з непаслабнай цікавасцю сочаць за ходам Другога Міжнароднага конкурсу імя П. Чайкоўскага, аднаго з буйнейшых творчых спаборніцтваў паміж лепшымі маладымі інструменталістамі розных краін нашай планеты.

У мінулую пятніцу былі аб'яўлены вынікі першага тура конкурсу віяланчалістаў. У другі тур трапіў 21 музыкант. І зноў у Калоннай зале Дома Саюзаў паліліся чароўныя гукі класічнай і сучаснай музыкі. Публіка цёпла прымае кожнага выканаўцу, які атрымаў права выступаць у другім туры.

7 красавіка ігралі Т. Хіраі (Японія), В. Апарцаў (СССР), В. Нотас (ФРГ), М. Хоміцар (СССР), М. Вілеруш і М. Шаўчэнка (СССР), Э. Рауцір (Фінляндыя). 8 красавіка выступалі М. Шчудлоўская (Польшча), Н. Гутман (СССР), Й. Шваб (ГДР), Ю. дэ Лемас (ФРГ), Н. Шахоўская (СССР), Д. Дэйвіс (ЗША), Т. Сакс (ЗША). 9 красавіка конкурсную праграму выконвалі Ю. Фалік (СССР), В. Фейгін (СССР), Д. Домб (ЗША), Л. Мезё (Венгрыя), А. Дуда (Чэхаславакія), Л. Харэл (ЗША) і Л. Парнас (ЗША).

Пачаўся таксама чарговы этап спаборніцтваў у скрыпачоў. Калі ў першым туры іх выступала 41 чалавек, дык да ўдзелу ў другім туры дапушчана 23. Сярод іх: Б. Д. Хейген (Канада), Д. Іванова (Балгарыя), Х. Судзукі (Японія), Н. Гаткаўскі (Францыя), Г. Байнаў (Балгарыя), К. Вілья (Калумбія), Э. Грач (СССР), Ш. Ашкеназі (Ізраіль), В. Парашкевау (Балгарыя), А. Мельнікаў (СССР), Х. Шунк (ГДР), М. Дзьюбау (ЗША), Б. Гутнікаў (СССР), П. Месіерэур (Чэхаславакія), А. Маркаў (СССР), Д. Дэлі (ЗША), Шэн Чжун-го (Кітай), В. Сяліцкі (СССР), Й. Кубо (Японія), Н. Бейліна (СССР), І. Штраус (Чэхаславакія), І. Бачкова (СССР), О. Ленерт (ЗША).

НАРОДНЫ УНІВЕРСІТЭТ — ГЭТА НАШ КЛОПАТ

Б. КЛЕЙН,
рэктар Народнага універсітэта.

Нядаўна мы атрымалі пісьмо з Грузіі. Аўтар яго, напісаўшы на канверце: адрас: «Гродна, Універсітэт замежных моў», відаць, быў упэўнены, што не прынясе ніякіх турбот гарадской пошце. І сапраўды, пісьмо было дастаўлена без затрымкі. Магчыма, сувязіст, які сартаваў карэспандэнцыю, сам быў слухачом Народнага універсітэта.

Павел Іванавіч Фута, які жыве на станцыі Цытэлі-Цкаро, прасіў выслаць правілы прыёму ў Народны універсітэт замежных моў. А Вольга Ставенка, жыхарка горада Смаргоні, напісала аб сваім жаданні паступіць у Народны універсітэт культуры.

Такія пісьмы чытаць прыемна. Яны яшчэ раз сведчаць аб вялізарным імкненні да ведаў, культуры, характэрным для савецкіх людзей — будаўнікоў камунізма. Яны пераканаўча паказваюць, што народныя універсітэты набылі шырокую папулярнасць, што гэтая форма прапаганды, народжаная народнай ініцыятывай, заваявала права на жыццё.

У 1959 годзе, калі мы толькі арганізавалі Народны універсітэт культуры, у ім вучылася 300 чалавек. Цяпер ва унівесітэце каля дзвюх тысяч слухачоў — рабочых, служачых, студэнтаў. Створана пяць факультэтаў: музычны, літаратурна-драматычны, навукі і тэхнікі, савецкага права, гандлю і грамадскага харчавання.

Універсітэт дзейнічае на аснове сталага навучальнага плана. Возьмем, напрыклад, наш музычны факультэт. Яго праграма складаецца з трох асноўных цыклаў: руская класічная музыка, зарубежная музычная класіка, савецкая музыка. Імкнучыся цясней звязаць праграму з сучаснасцю, мы вырашылі аддаць каля палавіны вучэбнага часу прапагандзе савецкай і беларускай музыкі. Тут такія тэмы, як «Савецкі піянізм», «Оперная творчасць савецкіх кампазітараў», «Савецкая аперэта», «Музыка народаў СССР»; намечана правесці дзве сустрэчы з беларускімі кампазітарамі. «Музычнае жыццё Гродзеншчыны» — такая была тэма заняткаў, якія адбыліся 26 лютага. Першым выступіў дырэктар абласнога Дома народнай творчасці, самадзейны кампазітар А. Шыдлоўскі. Пасля ўступнага слова кіраўніка А. Чопчыца вялікі канцэрт паказаў гарадскі ансамбль песні і танца «Нёман», якому нядаўна нададзена ганаровае званне Народнага ансамбля.

Побач з тэматыкай асноўнага цыкла, праграма заняткаў уключае і грамадска-палітычныя тэмы, цыклы лекцый па матэрыялах XXII з'езда КПСС.

Мы імкнёмся зрабіць заняткі разнастайнымі. Нядаўна для слухачоў факультэта навукі і тэхнікі была праведзена лекцыя-экскурсія на тонкасуконны камбінат, дзе слухачы пазнаёміліся з тэхналогіяй вытворчасці. На музычным факультэце ўвайшлі ў сістэму лекцыі-канцэрты, сустрэчы з прафесіянальнымі і самадзейнымі кампазітарамі. Перад слухачамі літаратурна-драматычнага факультэта выступаюць пісьменнікі, літаратуразнаўцы, акцёры. Тут арганізаваны калектыўны прагляд спектакляў і іх абмеркаванне.

Памагаючы распаўсюджванню культуры ў масах, універсітэт у той жа час павышае актыўнасць творчай інтэлігенцыі. У складзе савета нашага універсітэта — людзі розных прафесій. Так, дэканам музычнага факультэта з'яўляецца адзін з заснавальнікаў універсітэта, загадчык аддзялення музычна-педагагічнага вучылішча Валянцін Пятровіч Чэкін. Літаратурна-драматычны факультэт узначальвае лектар гаркома КПБ Ж. Сінельнікава. Факультэтам савецкага права кіруе пракурор горада А. Слабуха. Актыўнымі членамі савета з'яўляюцца дырэктар Абласнога драматычнага тэатра І. Міхалюта, мастак І. Пушкоў, загадчык навучальнай часткі культасветвучылішча М. Калачык і іншыя.

Нядаўна гарадскім аддзяленнем Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў і кафедрай замежных моў медыцынскага інстытута быў створан Народны універсітэт замежных моў — здаецца, першы ў нашай краіне. Рэктарам універсітэта з'яўляецца навуковы работнік Г. Кірылюк.

Народныя універсітэты набылі шырокае распаўсюджанне і ў многіх раёнах нашай вобласці. Паспяхова дзейнічаюць універсітэты культуры ў Навагрудку, Слоніме. Шырока вядомы вопыт Народнага універсітэта ў саўгасе «Ваўкавыскі», універсітэтаў перадавога сельскагаспадарчага вопыту ў калгасе «Новае жыццё» Карэліцкага раёна і саўгасе «Рось» Ваўкавыскага раёна; у Радуні вядзецца падрыхтоўка да стварэння універсітэта інтэрнацыянальнага выхавання «Дружба» і г. д.

На прыкладзе нашай вобласці можна бачыць, што ў цяперашні час ужо склалася разгалінаваная сістэма народных універсітэтаў. Яны маюць розныя профілі, розную праграму і, у той жа час, агульныя структурныя адзнакі.

Вось з гэтага пытання, як відаць, і трэба пачаць размову аб тым, што нас трывожыць, аб далейшых шляхах развіцця гэтага цікавага народнага руху.

Яшчэ ў 1959 годзе ў сваёй брашуры «Універсітэты культуры» я зрабіў спробу вызначыць спецыфіку народных універсітэтаў. Асаблівасцямі універсітэта, у адрозненне ад лекторыя, з'яўляецца пастаянны склад наведвальнікаў, імкненне даць ім стройную сістэму ведаў, разнастайныя спосабы замацавання вучэбнага матэрыялу, розныя формы павышэння самадзейнасці і актыўнасці слухачоў. Многае залежыць ад профілю універсітэта. Калі, напрыклад, ва універсітэце эстэтычнага напрамку пазнавальныя моманты спалучаюцца з арганізацыяй культурнага адпачынку працоўных, дык ва унівесітэтах навукі і тэхнікі, перадавога сельскагаспадарчага вопыту, замежных моў навучальны працэс накіраваны на дасягненне канкрэтных вынікаў — укараніць дасягненні навукі і тэхнікі ў практыку, навучыць тым або іншым прыёмам, памагчы авалодаць замежнай мовай і г. д. Адсюль вынікае, што такая форма, як лекцыя-канцэрт, уласцівая універсітэту культуры, не можа знайсці шырокага прымянення ва універсітэце навукі і тэхнікі; лекцыя-паказ, якая ўвайшла ў практыку універсітэтаў перадавога сельскагаспадарчага вопыту, не падыходзіць, скажам, для бацькоўскага універсітэта. Народныя універсітэты не могуць капіраваць звычайныя навучальныя ўстановы, але, скажам, заняткі ва універсітэце замежных моў у многім набліжаюцца да сістэмы выкладання ў ВНУ і г. д.

Паўстае пытанне: у якой ступені ў нас, на практыцы, улічваецца спецыфіка народных універсітэтаў? Ці забяспечаны неабходныя ўмовы, і, перш за ўсё, кваліфікаванае кіраўніцтва гэтай сістэмай?

Факты гавораць аб тым, што ў гэтай справе ёсць шмат недахопаў.

Пачнём з таго, што да гэтага часу народныя універсітэты, па сутнасці, не маюць гаспадара. Трэба агаварыцца, што ў гэтым выпадку гутарка ідзе не аб кірунку, не аб прынцыповым кіраўніцтве і кантролі — гэтай справай займаюцца партыйныя арганізацыі. Нас хвалюе іншае — канкрэтна-практычнае кіраўніцтва, штодзённыя клопаты аб складанай «гаспадарцы» універсітэтаў, якая патрабуе вялікіх намаганняў, часу і сродкаў.

У нашай вобласці галоўным арганізатарам гэтай справы з'яўляецца Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. Але ж Таварыства не мае сваіх памяшканняў, не кіруе мастацкай самадзейнасцю, не мае кінаўстановак, кніжнага фонду і г. д. Акрамя таго, нават забяспечыць універсітэты лектарскімі сіламі Таварыства цалкам не можа. Мы пакідаем у баку фінансаванне паездак лектараў для выступлення ва універсітэтах, якія, як правіла, не маюць сродкаў на камандзіровачныя выдаткі. Сама ж па сабе арганізацыя такой паездкі часта вельмі складаная. Кожнаму, хто сутыкаецца з гэтым, вядома, як цяжка ўкамплектаваць склад групы, якая павінна даць лекцыю-канцэрт, асабліва ў вёсцы, як цяжка «знайсці» лектара-мастацтвазнаўцу, арганізаваць сустрэчу з членамі творчых саюзаў і г. д. Прывяду толькі адзін прыклад. У нас была намечана тэма «Выяўленчае мастацтва БССР». Паколькі ў Гродна няма спецыялістаў па жывапісе, мы звярнуліся ў Мінск. Прадстаўнік Саюза мастакоў БССР абурыўся, што яго займаюць такімі «дробязямі» і катэгарычна адмовіўся нам памагчы, хоць ні адзін з мастакоў сталіцы не прыязджаў да нас для сустрэчы з працоўнымі.

Да таго ж не заўсёды гэтыя намаганні даюць добрыя вынікі. Універсітэцкая трыбуна — асаблівая. Тут неабходна вялікае майстэрства, культура, уменне не толькі раскрыць тэму, але і ўступіць у цесную сувязь з слухачамі, у жывую гутарку. Выдатным узорам такога выступлення з'явілася для нас сустрэча з пісьменнікам Янкам Брылем. Яго расказ аб шляхах развіцця савецкай літаратуры пасля XXII з'езда КПСС у перапоўненай зале Абласнога драматычнага тэатра быў, бясспрэчна, вельмі цікавы. Ніякіх канспектаў, запісаў, вельмі добрая беларуская мова, яркія факты і прыклады, бліскучы гумар, а галоўнае — самастойны, сапраўды пісьменніцкі падыход да тэмы — вось што абумовіла поспех лекцыі і выклікала актыўную рэакцыю слухачоў літаратурна-драматычнага факультэта. Але вось на адных занятках слова атрымлівае навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР Г. Тарасевіч, спецыяліст па гісторыі кінамастацтва. Якое глыбокае расчараванне! Сухая, невыразная мова, павярхоўны расказ, няўвага да вобразаў сучасніка на экране, сухое пералічэнне назваў кінафільмаў і акцёраў — усё гэта было настолькі сумна, што некаторыя слухачы не ўтрымаліся і выказалі сваё нездавальненне.

Гэтыя кантрасты характэрны не толькі для прыезджых лектараў.

Усё гэта сведчыць аб тым, наколькі высокія патрабаванні да ўзроўню заняткаў, як неабходны цесны кантакт усіх арганізацый, закліканых садзейнічаць рабоце універсітэта. Між тым, склалася адваротнае становішча. Калі было даручана правесці дзяржаўную рэгістрацыю універсітэтаў, органы статыстыкі ўзялі на ўлік універсітэты ўсіх галін. Але паглядзім, якія універсітэты цікавяць органы Міністэрства культуры. Як паказвае прыклад нашай вобласці — толькі тыя, якія працуюць ва ўстановах

(Заканчэнне на 4-й стар.).

НА АРБІЦЕ — «КОСМАС-2»

У адпаведнасці з праграмай даследавання верхніх слаёў атмасферы і касмічнай прасторы 6 красавіка 1962 года ў Савецкім Саюзе выведзен на арбіту чарговы штучны спадарожнік Зямлі «Космас-2».

На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура для працягвання даследаванняў касмічнай прасторы па праграме, апублікаванай ТАСС 16 сакавіка г. г. пры паведамленні аб запуску спадарожніка «Космас-1».

Акрамя навуковай апаратуры, на борце спадарожніка ўстаноўлены шматканальная радыётэлеметрычная сістэма, радыётэхнічныя прылады для вымярэння траекторыі і кароткахвалевы перадатчык, які працуе на частотах 20,005 мегагерц і 90,0225 мегагерц.

Паводле папярэдніх даных, палёт спадарожніка праходзіць па арбіце, якая мала адрозніваецца ад разліковай.

Перыяд абарачэння спадарожніка роўны 102,5 мінуты, вугал нахілу арбіты да плоскасці экватара — 49 градусаў, максімальнае аддаленне спадарожніка ад паверхні Зямлі складае 1.560 кіламетраў, а мінімальнае — 213 кіламетраў.

Радыётэлеметрычная інфармацыя, прынятая з борта спадарожніка, сведчыць аб нармальным функцыяніраванні ўсіх сістэм. Каардынацыйна-вылічальны цэнтр вядзе апрацоўку ўсёй паступаючай інфармацыі.

Спадарожнікі «Космас-1» і «Космас-2» працягваюць палёт па арбіце.

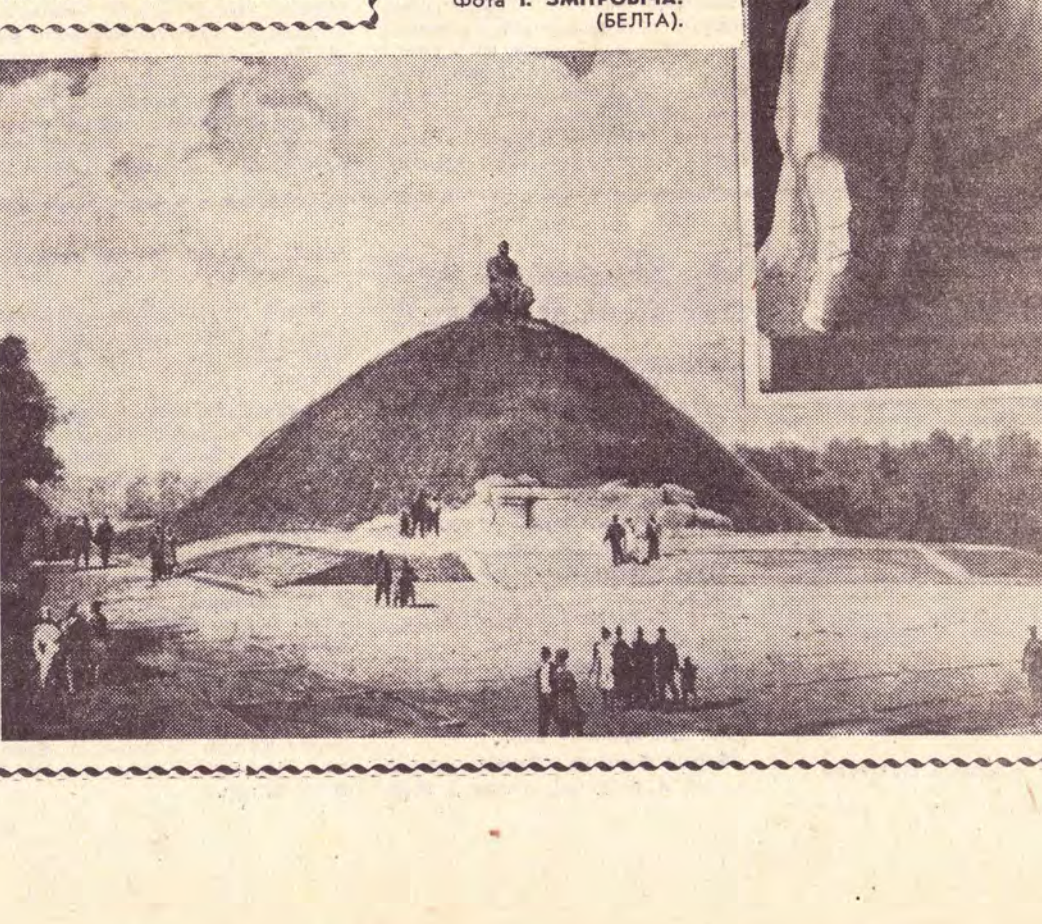
Сігналы спадарожніка «Космас-2» паспяхова прымаюцца сеткай спецыяльных прыёмных станцый у Савецкім Саюзе і іншымі прыёмнымі станцыямі ва ўсім свеце.

Паміж пустак-балот
беларускай зямлі,
На ўзбярэжжы ракі
шумнацечнай
Дрэмле памятка дзён,
што ў нябыт уцяклі —
Здзірванелы курган векавечны...

Міжволі ўспамінаюцца гэтыя радкі, калі глядзіш на праект помніка песняру нашага народа Янку Купалу. Паэт сядзіць на высокім кургане, які, згодна з задумай аўтара праекта, народнага мастака БССР А. Глебава, будзе ўвасабляць людскую павагу і любоў да свайго песняра. За фігурай Я. Купалы — магутны дуб — сімвал прыгажосці роднага краю, які горача любіў паэт і які апеў у сваіх творах.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА. (БЕЛТА).

Падзеі, факты, навіны

ВЯСНОВЫЯ ГАСТРОЛІ

Цэлы месяц працягвалася вясновае гастрольнае падарожжа па РСФСР Дзяржаўнага народнага ансамбля песні і танца БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста рэспублікі Г. Цітовіча.

Свае гастролі калектыў пачаў канцэртам у горадзе Клінцы Бранскай вобласці. Потым Народны ансамбль песні і танца выступаў перад працоўнымі Ліпецка, Тулы, Горкага, Уладзіміра, Іванава.

Асаблівую адказнасць адчувалі беларускія артысты ў час гастрольных выступленняў у сталіцы нашай Радзімы — Маскве. Канцэрты ансамбля адбываліся ў зале імя Чайкоўскага, у Цэнтральным Доме Савецкай Арміі, на сцэне Крамлёўскага тэатра. У канцэртную праграму ўваходзілі беларускія народныя песні і танцы, лепшыя творы беларускіх кампазітараў Ул. Алоўнікава, А. Туранкова, Ю. Семянякі, Н. Сакалоўскага, сучасныя танцы і харэаграфічныя малюнкі ў пастаноўцы Я. Хвораста і заслужанага дзеяча мастацтва БССР балетмайстра П. Акуленкі.

Гастролі прайшлі з вялікім поспехам.

На грамадскіх асновах

У Карме Гомельскай вобласці пачаў працаваць народны кніжны магазін. Сюды завезена вялікая колькасць палітычнай, сельскагаспадарчай, тэхнічнай, мастацкай і іншай літаратуры. На паліцах магазіна шырока прадстаўлены творы беларускіх пісьменнікаў Я. Купалы і Я. Коласа, П. Броўкі, І. Шамякіна, М. Лужаніна, М. Танка, Я. Брыля, М. Лынькова, Р. Сабаленкі, К. Кірэенкі, П. Панчанкі, А. Макаёнка, Ул. Корбана, П. Кавалёва і іншых.

У народную кнігарню з ахвотай заходзяць калгаснікі, рабочыя, сельская інтэлігенцыя.

Студэнцкі клуб «Мара»

Ідэю стварэння клуба «Мара» прапанавалі мінскія студэнты. Іх горача падтрымалі работнікі Палаца культуры прафсаюзаў, Мінскага абкома камсамола. Клуб стане любімым месцам адпачынку моладзі, дзе кожны знойдзе занятак па густу. У ім будуць праводзіцца цікавыя дыспуты, канферэнцыі, сустрэчы з дзеячамі мастацтва, літаратуры, навукі. Намечана арганізаваць літаратурнае аб'яднанне, аматарскую кінастудыю.

Днямі адбылося ўрачыстае адкрыццё клуба. Быў дадзен вялікі канцэрт. У ім прынялі ўдзел студэнты Беларускага дзяржаўнага універсітэта, політэхнічнага і медыцынскага інстытутаў, Інстытута замежных моваў, Тэатральна-мастацкага інстытута, кансерваторыі.

КОРАТКА

□ Закончыліся гастролі Дзяржаўнага народнага аркестра БССР у гарадах Ленінградзе, Пскове, Ноўгарадзе. Беларускія артысты з поспехам выступілі перад працоўнымі братняй рэспублікі.

□ У Брэсце адбыўся трохдзённы семінар работнікаў гарадскіх, раённых, пасялковых і сельскіх бібліятэк вобласці. Культасветработнікі абмяняліся вопытам па пытаннях дзейнасці устаноў культуры ў святле рашэнняў XXII з'езда КПСС і сакавіцкага Пленума ЦК КПСС, арганізацыі навукова-атэістычнай прапаганды ў бібліятэках.

□ У раённым Доме культуры г. Шклова па ініцыятыве работнікаў раённай бібліятэкі адбыўся дыспут на тэму «Якім будзе чалавек камуністычнага грамадства», у дыспуце ўдзельнічалі рабочыя, вучні, моладзь, работнікі культасветных устаноў, калгаснікі навакольных вёсак.

Працягваем размову аб тэатральным мастацтве.

Які спектакль знаходзіць водгук у глядзельнай зале! Толькі той, што звернуты да пачуццяў нашага сучасніка. Такая асноўная думка артыкула дырэктара Брэсцкага абласнога тэатра імя ЛКСМБ Л. Валчэцкага, які мы сёння друкуем.

Рэдакцыя змяшчае таксама матэрыялы нашага рэйду па кнігах водгукаў гледачоў у мінскіх тэатрах.

Наступнае слова — драматургам А. Гутковічу і Ф. Казоўскай.

ЭМАЦЫЯНАЛЬНЫ ЗАРАД СПЕКТАКЛЯ

Л. ВАЛЧЭЦКІ,
дырэктар Брэсцкага тэатра імя ЛКСМБ.

Кожны тэатр імкнецца быць тэатрам глыбокіх думак і вялікай душэўнай узрушанасці, гаварыць людзям праўду аб жыцці, духоўна ўзбагачаць іх, вучыць і клікаць наперад, у заўтра. Кожны новы спектакль павінен быць для нашага гледача своеасаблівым мастацкім адкрыццём і адлюстроўваць высокія маральныя і грамадскія якасці нашага чалавека. Без імкнення спазнаць жыццё не толькі такім, якое яно ёсць, але і такім, якім яно павінна быць, — сучасны тэатральны мастак не можа прэтэндаваць на ролю выхавацеля і ўладара душ чалавечых.

На вялікі жаль, большасць п'ес сучаснай драматургіі, а значыць, і большасць спектакляў нашых тэатраў не мае сапраўднай творчай натхнёнасці, не можа глыбока ўздзейнічаць на гледача з ідэйна-выхаваўчага боку. Чаму?

Трапляючы ў час кароткатэрміновых камандзіровак у тэатры Мінска, Масквы ці знаёмячыся з творчасцю нашых калег на перыферыі ў час гастролей, мы заўважаем амаль адзін і той жа, вельмі істотны недахоп: спектаклям не хапае эмацыянальнай натхнёнасці.

За апошнія гады многія тэатральныя дзеячы, рэжысёры, тэатральныя крытыкі пачалі вельмі часта заклікаць да стрыманасці, да мужнай прастаты ў творчасці, як нейкай абавязковай манеры выканання. Прычым, сам тэрмін «мужная прастата», запазычаны ў Немировіча-Данчанкі, трактуецца ў вельмі звужаным і, я сказаў бы, у бяскрылым разуменні. Мне думаецца, што мастацкая выразнасць вызначаецца не нейкай назаўсёды дадзенай манерай, а жанрам кожнага драматургічнага твора, яго канфліктам і вобразным ладам. Стрыманасць, прастата павінны быць не самамэтаю, а складаць сутнасць таго ці іншага вобраза. Вядома, дрэнна, калі пад шырмай мужнай прастаты тояцца шэрасць і сум. Я за сапраўднае ўнутранае хваляванне і палымянасць!

Эмацыянальнай натхнёнасці спектакля ці ролі немагчыма дамагчыся без адпаведнага майстэрства і глыбокага пранікнення ў драматургічны твор. Сапраўды, якой вялікай эмацыянальнай сілай уздзеяння на гледачоў валодае Б. Платонаў амаль ва ўсіх сваіх ролях! Якія выразныя пачуцці, эмоцыі ў часта маўклівай, пачварнай постаці яго Эзопа. Вы не можаце заставацца раўнадушным да яго героя, трапляеце ў палон моцных, бурных пачуццяў артыста, уздзеянне якіх не зніжае даволі стрыманы вонкавы малюнак ролі.

Не «дзярэ кулісы» на кавалкі і Б. Уксусаў, выконваючы ролю Сяргея Сярогіна ў спектаклі Брэсцкага тэатра «Іркуцкая гісторыя» ці ролю байца Кукушкіна з «Брэсцкай крэпасці». Тым не менш, увасабляючы гэтыя вобразы на сцэне, здавалася б, у стрыманай манеры, гэты артыст актыўна ўзрушае наша ўяўленне, прымушае нас хвалявацца, перажываць. Эмацыянальны зарад выканаўцы свабодна пералятае цераз рампу і знаходзіць спрыяльны водгук у глядзельнай зале.

Хачу прывесці прыклады і іншай стрыманасці.

Я паглядзеў адзін і той жа спектакль «Іркуцкая гісторыя» ў пастаноўцы коласаўцаў і Рускага тэатра імя М. Горкага. Мне здалося, што Ф. Шмакаў і Ю. Сідараў выконваюць ролю Сяргея ў вельмі блізкай манеры. Абодва выканаўцы раскрываюць характар героя занадта стрымана, сціпла і проста, не адчуваюцца вялікія сумненні, трывога і радасць Сяргея. Мне думаецца, што артысты зменшылі ўнутраную эмацыянальную сілу, якою надзяліў гэты вобраз драматург.

Заклікі да прастаты і сціпласці ў практычнай рабоце тэатра, асабліва калі яны неасцярожныя, часта прыводзяць да халоднай манеры ігры, да нейкіх штампаў у паводзінах сучасных герояў. Атрымоўваюцца вобразы, пазбаўленыя сапраўдных чалавечых імкненняў і перажыванняў. Наўрад ці спектакль з такімі стрыманымі героямі можа выклікаць высокія пачуцці ў гледачоў.

«Усялякія прыёмы уніфікацыі характараў, абмежавальнікі эмацыянальнага напаўнення вобразаў, прыгладжанасць і ілжывая псіхалізацыя, што прыкрывае ўнутраную пустату персанажаў, перашкаджаюць нашаму мастацтву. Ці многа можна назваць спектакляў, якія выклікалі б у глядзельнай зале сапраўдную ўзрушанасць?» Гэтае пытанне, пастаўленае А. Ганчаровым у яго артыкуле «Аб мэтанакіраванасці рэжысёра», мы можам задаць і сабе. Ці многа такіх спектакляў у тэатрах нашай рэспублікі? На жаль, гэта ўсё пастаноўкі мінулых гадоў: «Эзоп», «Забыты ўсімі»—ў Тэатры імя Я. Купалы; «Аптымістычная трагедыя», «Барабаншчыца» — у Рускім тэатры імя Горкага; «Папараць-кветка» — у Тэатры юнага гледача; «Брэсцкая крэпасць», «Іркуцкая гісторыя» — у Тэатры імя ЛКСМБ. І толькі «Лявоніха на арбіце» ў купалаўцаў і «Крыніцы» ў коласаўцаў вызначаюцца з добрага боку на агульным фоне сярэдніх спектакляў апошняга тэатральнага сезона. Так, гэтыя пастаноўкі былі творчымі адкрыццямі рэжысёраў, акцёраў, мастакоў. Іх поспех, мне думаецца, вызначылі вялікая сіла эмацыянальнага ўздзеяння на гледача, вялікая глыбіня абагульненняў.

З якой абыякавасцю сочыць глядач за развіццём дзеяння ў спектаклі Рускага тэатра імя М. Горкага «Выгнанне блудніцы»! Паміж залаю і сцэнаю ўжо з першага акта ўзнімаецца заслона неразумення, холаду, абыякавасці і суму.

Нешта падобнае адбывалася і на спектаклі нашага тэатра па п'есе «Вызвалены Дон-Кіхот» А. Луначарскага. Але тут сапраўдная творчая сувязь — «аўтар — тэатр — глядач» адсутнічала па іншай прычыне. Калі ў спектаклі «Выгнанне блудніцы» сам драматургічны матэрыял не даў магчымасці стварыць добры спектакль, дык п'еса Луначарскага не выклікала цікавасці гледачоў, на мой погляд, таму, што філасофскія праблемы, якія ўзнімаюцца ў ёй, ужо не хвалююць у нашы дні. Рыцару сумнага вобраза не ўдаецца, прапаведваючы ідэю непраціўлення злу, вырашыць класавыя і сацыяльныя супярэчнасці і ўстанавіць класавы мір і дабрабыт у выдуманай дзяржаве. Дон-Кіхот становіцца сам ахвяраю сваёй нерэальнай задумы. Гісторыя пастаноўкі «Вызваленага Дон-Кіхота» — вялікая творчая трагедыя нашага калектыву. Ва ўсякім выпадку, нам было вельмі балюча і крыўдна. Вялікая натхнёная праца (іменна натхнёная, таму што ўсе працавалі з задавальненнем, радасна і весела), немалыя затраты сродкаў і часу, — усё марна прапала.

Некаторыя творчыя работнікі тэатра кароткае жыццё гэтай пастаноўкі спрабавалі вытлумачыць тым, што дырэкцыя не актыўна арганізоўвае наведванне гледачамі спектакля. Іншыя ж гаварылі, што быццам бы наш глядач не дарос да разумення філасофскай п'есы Луначарскага. Безумоўна, такія спасылкі беспадстаўныя. Справа ў тым, што спектакль «Вызвалены Дон-Кіхот» не ўсхваляваў гледача і не выклікаў да сябе цікавасці.

Тэатр захапіўся матэрыялам п'есы, якая давала магчымасць стварыць яркае, маляўнічае відовішча. Але мы не ўлічылі, відавочна, што «кожнаму перыяду жыцця народа адпавядае свая, асобная форма ўспрыняцця мастацтва. Нашым сучаснікам, як і нашым недалёкім продкам, патрэбна праўда, верагоднасць. Але свая, асаблівая верагоднасць. Верагоднасць 50-гадовай даўнасці здаецца цяпер наіўнай і... не вельмі верагоднай». Гэтыя словы Г. Таўстаногава ў нейкай ступені растлумачваюць не толькі адсутнасць цікавасці да нашага спектакля, але і зніжэнне цікавасці да класікі наогул. І толькі тыя тэатральныя калектывы, якія ў класічных творах знаходзяць ключ да эмацыянальнага ўздзеяння на пачуцці сучаснага гледача і ўмеюць убачыць далёкае мінулае вачыма сучаснага мастака, могуць выклікаць сапраўдную і непаслабную цікавасць нашых людзей да класічнай драматургіі. Такія спектаклі, як «Улада цемры» ў Малым тэатры, «Варвары» і «Кароль Лір» у мінскім Рускім тэатры, «Даходнае месца» і «Жывы труп» у Тэатры імя Янкі Купалы, «Гамлет» у Тэатры імя Якуба Коласа, «Тры сястры» ў Тэатры імя ЛКСМБ (я гавару пра спектаклі, якія сам бачыў), актыўна наведваліся перш за ўсё таму, што яны неслі ў сабе не толькі пазнавальныя функцыі. Мастакі, якія стварылі гэтыя пастаноўкі, вялі размову са сваім гледачом пра сэнс жыцця, на вопыце мінулага памагалі глыбей і лепш зразумець і асэнсаваць з'явы і падзеі сённяшняй рэчаіснасці.

Нашы тэатральныя беды мы прывыклі апраўдваць адсутнасцю добрых п'ес, рэзкім адставаннем сучаснай драматургіі. Бясспрэчна, п'еса — аснова спектакля. Яна ў многім вызначае будучы поспех ці няўдачу тэатра. У апошні час патрабуюць ад драматургаў інтэлектуальнай насычанасці. Гэта правільна. Але трэба памятаць, што якія б разумныя і высокаідэйныя п'есы нам не прапаноўвалі драматургі, калі яны будуць пазбаўлены вялікага пачуццёвага ўздзеяння і звернуты толькі да нашага розуму, тэатр не створыць сапраўднага твора мастацтва і яго шчырая размова з гледачом не адбудзецца.

Мы часта церпім не толькі фінансавыя, але і, што больш важна, творчыя страты з-за таго, што павярхоўна вывучаем запатрабаванні і густы народа. У пагоні за гледачом мы часам кідаемся на «Дабракоў», «Фараонаў», «Небяспечны ўзрост», «Мільён за ўсмешку» і г. д. Засмечваем свой рэпертуар мала цікавымі творамі. А яны, пражыўшы нядоўгае аднасезоннае жыццё, сыходзяць са сцэны, не пакінуўшы ў жыцці творчага калектыву прыкметнага следу, а ў гледача добрых і прыемных успамінаў.

У недалёкім мінулым жыццё многіх пастановак нашага тэатра абмяжоўвалася адным-двума сезонамі. Мне здаецца, што віной таму была не столькі цякучасць акцёрскіх кадраў, як гавораць некаторыя, колькі пэўная эмацыянальная анемія, з-за якой часта разбураюцца спектаклі. Бо, напрыклад, у спектаклі «Брэсцкая крэпасць» з дня прэм'еры ў нас таксама змянілася некалькі выканаўцаў. А спектакль па-ранейшаму жыве! Пастаўлены А. Міронскім яшчэ ў 1953 годзе, ён хвалюе і прыцягвае ўвагу гледача не менш актыўна, чым дзевяць год назад (а прайшоў жа ўжо больш 450 разоў!). Магу назваць і такія пастаноўкі, як «Тры сястры», «Іркуцкая гісторыя», «Юсціна», пастаўленыя галоўным рэжысёрам тэатра заслужаным дзеячом мастацтва БССР Ю. Арынянскім; «Кухарка», «Джэні Герхардт» — у пастаноўцы заслужанага артыста БССР Г. Волкава; «Людзі, якіх я бачыў» (рэжысёр Я. Батурын), «Блудны сын» (рэжысёр заслужаны артыст БССР П. Маркін). Ужо многа сезонаў ва ўмовах невялікага абласнога горада, яны не сыходзяць са сцэны нашага тэатра і па-ранейшаму наведваюцца гледачамі.

Відаць, у кожным тэатры нашай рэспублікі ёсць такія работы, якія на працягу многіх год прыносяць творчую радасць калектыву і эстэтычную асалоду гледачу. Значыць, рэжысёры здолелі стварыць такі вобраз спектакля, а артысты — такія вобразы сваіх герояў, якія закранаюць глыбокія струны чалавечых сэрцаў, актыўна фарміруючы, развіваючы і ўдасканальваючы іх свядомасць, іх эстэтычныя ідэалы. А гэта ж самае каштоўнае і дарагое ў нашай справе!

Тыя, хто прачытае мой артыкул, няхай не думаюць, нібы я заклікаю да нейкай абстрактнай эмацыянальнасці ў мастацкай творчасці. Сучаснага гледача не ўзрушыш ілжывым пафасам і дрэннымі тэатральнымі прыёмамі. Ён за вялікую праўду нашага жыцця, а не за будзённую «праўдачку».

Хочацца яшчэ раз паўтарыць і падтрымаць Я. Рамановіча ў яго цікавых марах аб будучыні тэатра. Так! Тэатр будзе жыць! Будзе жыць яшчэ больш актыўна, яшчэ больш цікавым творчым жыццём, калі ён у сваіх спектаклях заўсёды будзе першаадкрывальнікам новага, калі ён актыўна будзе аб'ядноўваць пачуцці, думкі і волю мас, заклікаць да лепшага.

Робячы вялікія справы ў жыцці, наш глядач чакае і патрабуе ад нас вялікага мастацтва — мастацтва натхнёнага, мастацтва вялікіх пачуццяў і глыбокіх думак.

Сотні інкруставаных шкатулак, пісьмовых прыладкаў, папяросніц і іншых вырабаў выпускае штомесячна Жлобінская фабрыка мастацкай інкрустацыі. На нашым здымку — адна з лепшых работніц фабрыкі — Марыя Мінянкова.

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

ЧАСОПІСЫ Ў КРАСАВІКУ

«ПОЛЫМЯ»

Алесь Звонак, Пятрусь Броўка, Генадзь Бураўкін, Рыгор Семашкевіч, Генадзь Кляўко, Рыгор Барадулін, Анатоль Астрэйка, Хаім Мальцінскі — вершы гэтых паэтаў змешчаны на старонках красавіцкага нумара часопіса.

Проза прадстаўлена трыма апавяданнямі Івана Пташнікава, заканчэннем рамана Аляксея Кулакоўскага «Сустрэчы на ростанях» і «Апавяданнем без канца» Івана Чыгрынава. Надрукаваны народныя песні, запісаныя В. Шымуком.

Заатэхніку калгаса імя Адама Міцкевіча прысвяціў свой нарыс П. Місько. У артыкуле А. Ракавай «Жыццё ў музыцы» гаворка ідзе пра старэйшага беларускага кампазітара Я. Цікоцкага.

Пад рубрыкай «Успаміны, дзённікі, дакументы» змешчаны «Неапублікаваныя рукапісы і пісьмы Янкі Купалы» з уступным словам Я. Шарахоўскага, а таксама невялікая нататка Я. Скрыгана пра яго першую сустрэчу з Кузьмой Чорным.

У раздзеле крытыкі — артыкулы В. Бурносава, С. Гусака, Б. Бур'яна. З разглядам новых кніг выступаюць Я. Семяжон (рэцэнзія на зборнік Ул. Бранеўскага «Дарогай дзён») і Н. Кіслік (рэцэнзія на зборнік Ф. Яфімава «Армія»).

«БЕЛАРУСЬ»

Нумар адкрываецца артыкулам К. Тандзітнікава «Гараць агні Бярозы», які прысвечаны будаўніцтву электрагіганта нашай рэспублікі — Бярозаўскай ДРЭС. Аб жыцці краіны расказваюць таксама гутарка з сакратаром Віцебскага гаркома КПБ В. Сініцыным, нарыс М. Сергіевіча «Сельскі акадэмік» —пра механізатара саўгаса імя Леніна Дрыбінскага раёна А. Шакунова, рэпартаж Н. Навіцкай з Мінскага гадзіннікавага завода, фотарэпартаж М. Мінковіча «Мінскі хлеб», нарыс П. Шаўцова «Сонца ўстае на ўсходзе» — пра механіка Крычаўскай аўтабазы М. Акаліту, рэпартажы І. Варонінай з Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна і В. Міхнюка з Брэсцкага гарадскога Дома фізкультуры, шэраг кароткіх нататак і інфармацый.

З мастацкіх твораў часопіс друкуе вершы Р. Барадуліна, М. Смагаровіча, П. Валкадаева, В. Шымука, падборку вершаў італьянскага паэта-камуніста Альдо Северыні, апавяданне В. Хомчанкі «Сумленне», аднаактоўку Р. Кобеца «Нішто сабе жарты», дзве гумарэскі Л. Прокшы і «Казкі старога Ручаініка» З. Гусевай.

Да 150-годдзя з дня нараджэння А. Герцэна часопіс змяшчае артыкул А. Сідарэнкі «Змагар за разняволенне народаў».

В. Бурносаў у артыкуле «Паэзія і гісторыя» гаворыць аб трохтомнай «Анталогіі беларускай паэзіі».

У раздзеле «Новыя кнігі» змешчаны кароткія рэцэнзіі Л. Салаўя на зборнік вершаў Максіма Танка «Мой хлеб надзённы», І. Курбекі на кнігу Алеся Асіпенкі «Подых кветак і працы» і І. Цішчанкі на зборнік жартаў і анекдотаў «Народныя ўсмешкі».

КНІГІ ВОДГУКАЎ РАСКАЗВАЮЦЬ

Думка гледача... Як хочуць ведаць яе ў тэатры! У напружанай цішыні, калі зала нібы замірае ў хваляванні, — чытаецца гэтая думка. У воплесках — таксама яна. І... у кашлі або пазяханнях...

Але бывае і так, што глядач, які на спектаклі апладзіраваў, смяяўся і хваляваўся, потым, стоячы ў чарзе ў гардэробнай, выказвае незадаволенасць. Нібыта смех яго быў штучны, а слёзы — падманнай чуллівасцю, якую ён на самай справе ненавідзіць.

Як больш пэўна ўведаць, ці спадабаўся спектакль гледачам і што б хацелі яны ўбачыць на сцэне?

Для гэтага тэатры наладжваюць творчыя сустрэчы, канферэнцыі гледачоў. Такія кантакты з публікай вельмі карысныя. Але яны патрабуюць пэўнага часу і арганізацыйных намаганняў, мо таму і носяць вельмі эпізадычны характар.

Найбольш зацятыя аматары сцэны прысылаюць у тэатр пісьмы, хоць гэта і рэдкая з'ява.

А ці нельга зрабіць так, каб атрымаць пісьмовы водгук пакуль глядач не пакінуў сцены тэатра? Можна! Даволі паставіць дзе-небудзь у зручным месцы фае невялічкі столік, пакласці на яго спецыяльную кнігу, і водгукі — шчырыя, непасрэдныя, усхвалявапыя — будуць!

Такія кнігі ёсць у большасці нашых тэатраў.

Рэдакцыя газеты, вядучы на сваіх старонках размову аб тэатральным мастацтве, вырашыла пацікавіцца гэтымі кнігамі і даць ім слова ў сённяшнім нумары.

Першы візіт нашага карэспандэнта быў зроблены ў Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы.

— Кніга водгукаў? Так, ёсць. Завецца яна ў нас «Кніга пачэсных гасцей», — адказалі тут на пытанне карэспандэнта. — Паказаць яе проста не можам. Яна ў кабінеце дырэктара.

Дырэктара не было. У другі раз — тое ж самае, і толькі ў трэці раз карэспандэнт атрымаў запаветную кнігу — «Кнігу пачэсных гасцей». Цікава, каго ж тут лічаць **пачэснымі!**

— Кожнага гледача, — гаворыць дырэктар тае. Тэлічан.

— Нябл́ага...

Першыя запісы:

«Пастаноўка «Лявоніха на арбіце» вельмі цікавая, на надзённую тэму. Прывітанне Андрэю Макаёнку — аўтару пастаноўкі.

Аграном калгаса імя Чкалава Клецкага раёна Анісаў. 18 красавіка 1961 г.».

Далей:

«Пастаноўка «Лявоніха на арбіце» выдатная. Яна паказвае сапраўднае жыццё, жыццё сельскіх працаўнікоў і... асобных кіраўнікоў.

Добра было б паглядзець такі спектакль у калгасе, раёне.

Старшыня калгаса «Кастрычнік» Таксама 18 красавіка 1961 г.

Яшчэ некалькі сціслых запісаў, зробленых наведвальнікамі гэтага спектакля. Аднадушнае прызнанне: спектакль падабаецца.

— «Лявоніха на арбіце» за адзін толькі сезон прайшла ўжо 128 разоў, — з задавальненнем адзначае дырэктар тэатра і дадае: — Цудоўна?

Так, цудоўна. Каментарыі тут, бадай, не патрэбны. Напэўна, таму і запісы гледачоў лаканічныя.

Гартаем кнігу далей. Вось больш разгорнуты водгук:

«Спектакль «Любоў, Надзея, Вера...», на жаль, не з'яўляецца адной з лепшых пастановак тэатра пра сучаснікаў. Я—адзін з будаўнікоў Салігорска, і хачу сказаць, што мне вельмі не спадабалася сама п'еса. Галоўны герой Зорын не ўмее кахаць, не ўмее працаваць і ўвогуле незразумела, што ж ён умее рабіць. Рабочыя ходзяць па сцэне, гавораць словы аб тым, што яны працуюць, а што яны робяць, так і не ясна. За што ж іх узнагародзілі?

Горад у п'есе пабудавалі словамі і на палотнішчы задніка.

І рабочыя аўтару патрэбны проста так, дзеля фону. Можна было б, з аднолькавым поспехам сказаць, што гэта п'еса пра светлагорцаў ці палачан або гродзенцаў.

Прыехалі б лепш Вы, таварышы, да нас. Вы б самі пераканаліся, як будуюць Салігорск. Якія там людзі. І я думаю, што Вы паставіце пра нас іншую п'есу. П'есу аб юнацтве, аб рамантыцы і аб цудоўных людзях, якія будуюць Салігорск сваімі рукамі а не балбатнёй. Ігра ж акцёраў сама па сабе — цудоўная.

Інжынер В. Корзун».

На твары дырэктара выразна відаць, што такі водгук яму не да спадобы. Пытанне:

— Як успрынялі ў тэатры гэтыя заўвагі?

А. Тэлічан вагаецца. Потым, як на паратунак, паказвае на макет шахцёрскага ліхтара — памятны падарунак ад калектыву Беларускага шахтапраходчага ўпраўлення «Шахтспецбуд»:

— Гэта ж таксама водгук! Афіцыяльны...

У інтанацыі А. Тэлічана чуваць, што «афіцыяльны» водгук у тэатры ўспрыняты як сапраўдная ацэнка спектакля. Што ж, гэта, напэўна, больш прыемна. Але... не вельмі самакрытычна.

Запісаў у кнізе не багата. Апошні датуецца 6 лютага 1962 года.

— Чаму ж перасталі пісаць гледачы?

У адказ дырэктар нагадаў інцыдэнт, які адбыўся пасля аднаго з паказаў аднаўленай пастаноўкі «Даходнае месца». Студэнты Беларускага дзяржаўнага універсітэта зазначылі ў кнізе, што раней спектакль быў больш цікавы, змястоўны, усхваляваны. Яны шкадавалі, што ў новым сцэнічным варыянце традыцыі тэатра не захаваліся. Гэта пакрыўдзіла артыстку, якая ўведзена ў пастаноўку ў якасці новай выканаўцы адной з роляў:

— Інтрыгі, — абурылася яна.— Запіс зроблены ніякімі не студэнтамі, а падстаўнымі асобамі.

І дырэктар загадаў «Кнігу пачэсных гасцей» прынесці да яго ў кабінет. З таго часу ў фае яна не была.

— А вы ўпэўнены, што гэта — сапраўды «інтрыгі»?

— Не ўпэўнен. Але падазраю...— адказвае А. Тэлічан.

Вось гэта дык стаўленне да «пачэсных гасцей»!.. Можа, у такім выпадку патрэбны дзве кнігі — адна для «пачэсных гасцей» (у ёй будуць пісаць прыемныя словы) і другая — для «падазроных асоб» (з крытычнымі заўвагамі)?

* * *

У Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балета нашага карэспандэнта пазнаёмілі з... «Кнігай скаргаў і прапаноў». Так, так, — скаргаў і прапаноў. Нібы ў звычайнай краме або ў шавецкай майстэрні. Кніга вядзецца з 1946 года. Брудная, зашмальцаваная. Новы дырэктар тэатра — ён не паспеў яшчэ даведацца пра існаванне гэтай кнігі — аж за галаву ўхапіўся, убачыўшы яе:

— Адкуль? Навошта? Хто гэта прыдумаў?

Дырэктарскі спалох нельга не падзяліць.

У кнізе — скаргі на тое, што пасля трэцяга званка не пускаюць у залу (і правільна робяць, сказалі б мы), падзякі адміністрацыі за сумачкі і пантофлі, забытыя ў гардэробе (хвала сумленным гардэробшчыцам!). Прыезджыя гледачы запрашаюць артыстаў оперы і балета ў Барысаў, Валгаград і іншыя гарады.

Цікава чытаць запісы першых пасляваенных гадоў.

Дырэктар Драгічынскага райпрамкамбіната, напрыклад, у 1949 годзе быў непрыемна ўражаны знадворным выглядам будынка тэатра. Ён тады прапанаваў: атынкаваць будынак, знішчыць бур'ян на пустыры вакол тэатра, зрабіць алеі, забараніць ля тэатра звальваць смецце і пасвіць коз і кароў. Цяпер гэта гучыць дзіўна, бо нічога таго, пра што пісаў тады глядач, сёння ўжо няма.

А вось асабісты зварот аднаго з аматараў опернага мастацтва да народнай артысткі СССР Л. Александроўскай. Шкадуючы, што ў той час на спектаклях прысутнічала па 40—50 гледачоў, а па суботах і нядзелях у тэатры «паркет трашчаў пад абцасамі» ад танцаў на сістэматычных канцэртах-балях, ён раіў сваёй любімай артыстцы завязаць дружбу з заводамі, фабрыкамі, установамі, выступіць там з серыяй лекцый і гутарак аб оперна-балетным мастацтве; звярнуць увагу на літаратурныя вартасці анатацый-лібрэта да спектакляў; вырашыць праблему транспартных зносін паміж тэатрам і горадам; знізіць цэны на білеты; набалелыя пытанні выносіць на разгляд грамадскіх, савецкіх і партыйных органаў.

Слушныя парады! Шмат з іх ужо здзейснена. Нават цэны на білеты былі зніжаны. (Толькі транспартная праблема да гэтага часу не вырашана па віне Мінгарвыканкома).

Такіх дзелавых запісаў у кнізе — не больш двух-трох. Астатняе — скаргі, падзякі. І гэта натуральна, бо кніга «выдаецца» адміністрацыяй толькі пры незвычайных здарэннях: з задавальненнем — калі хтосьці прыйшоў па забытыя рэчы; з неахвотай — калі хто пакрыўдзіўся на няветлівы прыём.

І нам захацелася запісаць у кнігу ад імя наведвальнікаў скаргу: «Навошта такая кніга?» І прапанову: «Зрабіце другую, каб нават па форме яна была гасціннай да шчырага водгуку гледачоў аб творчасці тэатра».

* * *

Пра наступныя тры візіты ў мінскія тэатры гаварыць, бадай, няма чаго.

У Тэатры юнага гледача кніга водгукаў, брудная і запыленая, ляжала ў стале галоўнага адміністратара пад замком. Там было шмат запісаў з цаліны (своеасаблівы летапіс пра паездкі тэатра ў Кустанай у 1956 і 1957 гг.). На гэтым, па сутнасці, і канчаюцца «водгукі».

У Дзяржаўным рускім тэатры імя М. Горкага, як і ў купалаўцаў, існуе «Кніга пачэсных гасцей». Але тут чамусьці лічаць пачэснымі толькі ўдзельнікаў замежных дэлегацый. А што датычыць думкі наведвальнікаў тэатра, якія бываюць штодзень, дык яна да гэтага часу, відавочна, не вельмі цікавіла тэатр, бо для іх доступ да кнігі закрыты.

У Тэатры лялек аніякай кнігі водгукаў не аказалася (а яна павінна б быць не адна, а тры — па колькасці брыгад).

* * *

Як бачыце, тэатральныя адміністратары не вельмі шануюць думку тых, дзеля каго існуе мастацтва сцэны.

Наша парада да ўсіх тэатраў рэспублікі: завядзіце ў сваіх фае «Куткі гледачоў». Хай у гэтых «Кутках» будзе змешчана інфармацыя аб чарговых прэм'ерах, друкаваныя выступленні артыстаў аб сваёй творчасці. І — абавязкова — «Кнігі водгукаў гледачоў». Калі хто захоча яе называць інакш — напрыклад, «Кнігай пачэсных гасцей»—няхай будзе так. Толькі трэба дамовіцца: кожны глядач — пачэсны. І на кожным спектаклі яму трэба даваць магчымасць чытаць і пісаць у кнізе тое, што ён захоча. Адкіньце падазрэнні. Прыслухоўвайцеся да скаргаў і прапаноў. Але... не абавязкова так называць гэтую кнігу —кнігай скаргаў і прапаноў.

Мастацтва ёсць мастацтва. Яно патрабуе добрага густу.

«Рэчыцкая лірычная» — адна з папулярных песень у Беларусі. Яна гучыць на самадзейнай і прафесіянальнай сцэне, часта перадаецца па радыё і тэлебачанню. Нядаўна песня ўключана ў рэпертуар ансамбля песні і танца Савецкай Арміі імя А. Аляксандрава.

Аўтарам слоў «Рэчыцкай лірычнай» з'яўляецца грузчык рэчыцкай міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі Пётр Вішняк. Вершы паэта-рабочага часта друкуюцца ў раённай газеце, пры якой працуе літаб'яднанне. П. Вішняк прымае ў яго рабоце актыўны ўдзел.

Карэспандэнт БЕЛТА Ч. Мезін сфатаграфаваў П. Вішняка, калі ён чытаў свае новыя вершы членам Рэчыцкага літаратурнага аб'яднання.

Аматарская кінастудыя

Пры Віцебскім абласным Доме народнай творчасці створана аматарская кінастудыя. У ёй ёсць групы аператараў і сцэнарыстаў.

Студыйцы будуць вучыцца па паўтарагадовай праграме. Заняткі намечана праводзіць два разы на тыдзень. Будуць вывучацца кіназдымачная тэхніка, прыёмы здымкі, асновы творчага працэсу стварэння фільма.

Пасля набыцця неабходных навыкаў члены кінастудыі будуць ствараць аматарскія фільмы, якія раскажуць аб слаўных справах працаўнікоў горада і сяла, аб развіцці культуры і мастацтва на Віцебшчыне.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве Беларусі выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай, дзіцячай і музычнай літаратуры:

Міхась Зарэцкі. Вязьмо. Раман. Прадмова Алеся Адамовіча. Мастак С. Русак. Тыраж 7 500 экз., стар. 348. Цана 66 кап.

Яфім Столін. Батальён ідзе наперад. Аповесць. На рускай мове. Мастак С. Русак. Тыраж 10 000 экз., стар. 284. Цана 58 кап.

Якуб Ермаловіч. Душа чалавека. Аповесць і апавяданні. Мастак М. Бельскі. Тыраж 5 500 экз., стар. 236. Цана 37 кап.

Барыс Сачанка. Барвы ранняй восені. Апавяданні, аповесці. Мастак І. Немагай. Тыраж 4 500 экз., стар. 328. Цана 37 кап.

Лідзія Арабей. Мера часу. Аповесць. Мастак А. Кашкурэвіч. Тыраж 5 000 экз., стар. 200. Цана 25 кап.

Раман Сабаленка. З пройдзеных дарог. Апавяданні. Мастак Р. Паплаўскі. Тыраж 4 000 экз., стар. 192. Цана 27 кап.

Беларускія народныя казкі (са зборнікаў Е. Р. Раманава). Складанне, падрыхтоўка тэксту, прадмова і паказальнік да казак В. Бандарчыка. Мастак Г. Клікушын. Тыраж 7 000 экз., стар. 340. Цана 63 кап.

Дзіва. Беларускія народныя казкі. На рускай мове. Для малодшага ўзросту. Апрацоўка і пераклад Якуба Коласа. Малюнкі А. Волкава. Тыраж 50 000 экз., стар. 88. Цана 34 кап.

Г. Ганейзер, У. Парыні. Апавяданні аб дзіўным. Для сярэдняга ўзросту. Пераклад з рускай мовы Т. Капыток. Малюнкі А. Елісеева і М. Скобелева. Вокладка А. Кашкурэвіча. Тыраж 4.650 экз., стар. 80. Цана 20 кап.

Гунар Цырулiс і Анатоль Імерманіс. Таварыш маўзер. Аповесць. Для старэйшага ўзросту. Пераклад Я. Курто. Малюнкі Б. Заборава. Пасляслоўе Э. Звайгзнітэ. Тыраж 5000 экз., стар. 288. Цана 48 кап.

П. Падкавыраў. Майскі вальс. Для голасу, хору і ф-на. Мастак А. Сапетка. Тыраж 4600 экз., стар. 8. Цана 3 кап.

М. Аладаў. Рамансы. На словы М. Алтухова, К. Кірэенкі, Я. Купалы, Я. Лукашэвіча, Ю. Свіркі, П. Труса. Мастак М. Капелян. Тыраж 500 экз., стар. 40. Цана 41 кап.

ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯКУБА КОЛАСА

МАЕ СУСТРЭЧЫ

«Жыццё для народа» — так называецца новы зборнік матэрыялаў аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа, падрыхтаваны Літаратурным музеем народнага паэта.

У зборніку змешчаны артыкул П. Глебкі пра Я. Коласа. Украінскі крытык Л. Навічэнка ў артыкуле «Шлях героя да народа» высока ацэньвае трылогію «На ростанях». Пра першыя водгукі аб таленце народнага песняра ў рускім, украінскім, польскім і іншым друку расказвае Я. Александровіч.

У кнізе друкуюцца ўспаміны пісьменнікаў і настаўнікаў — сучаснікаў паэта. Чытач знойдзе тут шчырыя слова пра Якуба Коласа Ц. Гартнага, М. Лынькова, М. Рыльскага, Я. Маўра, І. Шамякіна, І. Будзько, А. Мароза і іншых.

Жыццё і творчасць Я. Коласа — шчырае служэнне народу. Сучаснікі паэта ўспамінаюць сустрэчы з ім, сумесную вучобу ў настаўніцкай семінарыі і працу ў школе, яго чулыя адносіны да творчай моладзі і клопаты аб росце і росквіце роднай літаратуры, любоў да жыцця, людзей, прыроды.

Асобны раздзел кнігі прысвечаны выказванням пра Я. Коласа савецкіх і замежных пісьменнікаў, дзеячоў культуры і мастацтва, шматлікіх яго чытачоў.

Вершы, прысвечаныя народнаму паэту, прасякнуты гарачай любоўю і павагай да выдатнага стваральніка роднай літаратуры.

Раздзел «Памяці Я. Коласа» паказвае вялікае гора народнае з прычыны смерці песняра. Тут змешчаны дакументы ўрада і грамадскіх арганізацый, спачуванні, тэлеграмы, прамовы на жалобным мітынгу.

Друкуецца зборнік, які хутка выйдзе з друку ў Выдавецтве Акадэміі навук БССР, успаміны настаўніка-пенсіянера А. Мароза.

З народным паэтам БССР Якубам Коласам мне давялося сустракацца тады, калі ён вучыўся ў Мікалаеўшчынскай школе і Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі, а потым настаўнічаў на Палессі, у вёсцы Люсіна.

Мы з Канстанцінам Міхайлавічам землякі: я жыў у Мікалаеўшчыне, а ён — у Альбуці (вёрст пяць ад нашай вёскі).

Прайшло шмат часу, але я і цяпер добра памятаю, як Кастусь са сваім старэйшым братам Уладзікам ішлі з Альбуця ў школу. Праходзілі яны па Стаўпецкай вуліцы, міма нашай хаты. Ішлі з торбачкай за плячыма і аб нечым вельмі гаварылі... Зімой з Альбуця хадзіць было далёка, і браты жылі на кватэры ў вёсцы, у сваякоў.

Мікалаеўшчынская школа мела чатыры аддзяленні, але працаваў у ёй толькі адзін настаўнік. У вялікім пакоі, з зялёнай кафлянай печчу, сядзелі за доўгімі партамі чалавек 90—100 вучняў. Былі тут «першакі», якія толькі ўпершыню прыйшлі ў школу, сядзелі і дзецюкі, што заканчвалі курс навукі, але прыходзілі пісаць дыктоўкі і рашаць задачкі разам з выпускнікамі. Гэтых хлопцаў (сярод іх быў і я) збіраліся паступаць у Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю, і за невялікі гасцінец настаўнік рыхтаваў іх да ўступнага экзамену.

Кастусь умеў чытаць і пісаць (яго вучыў «дарэктар» Ясько — Іван Васільевіч Міцкевіч, якога ў вёсцы празвалі «Птушачка», бо ён меў прыгожы голас і быў нізенькага росту), і настаўнік Корзун пасадзіў яго адразу ў другое аддзяленне разам з Уладзікам. Вучыўся Кастусь добра, і наш настаўнік яго часта хваліў і ставіў у прыклад старэйшаму брату.

Пасля заканчэння Мікалаеўшчынскай школы Кастусь два гады рыхтаваўся да паступлення ў настаўніцкую семінарыю, у якую паступіў у жніўні 1898 года. Навучальны 1898/99 год быў першым яго годам навучання ў Нясвіжскай семінарыі, а мне апошнім — я быў у трэцім выпускным класе.

Вось тады мне і майго таварыша Васіля Бірча дырэктар семінарыі Павел Дзмітрыевіч Меліяранскі назначыў старшымі ў інтэрнат, дзе жылі навічкі — вучні падрыхтоўчага класа. Навічкоў было 35 чалавек. Іх падзялілі на дзве групы: 18 чалавек мне і 17 — Бірчу. Памятаю, Кастусёў бацька звярнуўся да мяне як да аднавяскоўца з просьбай, каб я ўзяў сына ў сваю групу.

— Глядзі, браток, не давай толькі патачкі, — наказваў мне Міхал Міцкевіч.

Просьбу бацькі я выканаў, узяў Кастуся ў сваю групу, і мы ўвесь 1898/99 навучальны год жылі разам у адным інтэрнаце: я — у ролі выхавацеля, а Кастусь — выхаванца...

Кастусю Міцкевічу тады было гадоў шаснаццаць. Гэта быў цёмна-русы юнак сярэдняга росту, не па сваіх гадах ураўнаважаны і патрабавальны да сябе. Спачатку ён нічым не вылучаўся сярод вясковых хлопцаў, якія прыехалі вучыцца ў семінарыю. Але калі я прыгледзеўся да яго бліжэй, дык заўважыў удумлівасць і вялікую зацікаўленасць літаратурай.

Аднойчы я ўбачыў у Кастусёвай тумбачцы цэлую палічку розных выданняў баек Крылова, кнігі Хемніцара і Дзмітрыева. З размовы з ім я даведаўся, што яму падабаюцца творы вялікага рускага байкапісца і што малады семінарыст сам піша байкі і вершы. Пасля гэтага Кастусь пачаў паказваць мне свае творы. Ён таксама паскардзіўся, што няма дзе браць кніг для чытання (з семінарскай бібліятэкі кнігі выдаваліся ў абмежаванай колькасці і не ўсе: толькі тыя, што ўвайшлі ў спіс, складзены выкладчыкам рускай літаратуры Багаяўленскім). Па маёй рэкамендацыі Кастусь пачаў карыстацца прыватнай бібліятэкай, якая існавала пры кніжнай краме Каплана.

Сябраваў Кастусь у сваёй групе з Аляксеем Аляшкевічам — дзябёлым светлавалосым юнаком. Абодва яны былі значна вышэй сваіх аднагодкаў па развіццю, начытанасці, абодва добра вучыліся.

Звяртала на сябе ўвагу праўдзівасць і шчырасць Міцкевіча. Памятаю такі выпадак.

Калі мой брат настаўнік Мацвей даведаўся, што я назначаны старшым у групе, дык ён прыслаў мне дарагі падарунак — гадзіннік. Мець гадзіннік было маёй даўняй марай. Для вясковага хлопца гэта была ого-го якая каштоўнасць: гадзіннік каштаваў амаль столькі, колькі карова! Можаце ўявіць, як я ім даражыў!

І вось аднойчы, калі я быў на ўроках у семінарыі, Кастусь з Аляшкевічам дужаліся і расціснулі мой гадзіннік. Калі я прыйшоў у пакой, усе прыгнечана маўчалі. А Кастусь Міцкевіч выйшаў наперад і шчыра прызнаўся ва ўсім...

У чэрвені 1899 года я закончыў семінарыю і атрымаў назначэнне на пасаду настаўніка ў мястэчка Азарычы Бабруйскага павета. У 1900, 1901 і 1902 гг. мы сустракаліся з Канстанцінам Міхайлавічам толькі ў часе летніх канікул, калі з'язджаліся ў родную Мікалаеўшчыну.

Сустракаліся мы ў хаце Івана Васільевіча Міцкевіча — «дарэктара» з паэмы «Новая зямля». Ён штогод праводзіў канікулы ў роднай вёсцы. Жыў улетку Іван у сенцах, у маленькай каморцы, дзе зімой ставілі салёныя гуркі і квашаную капусту. Сюды, у каморку, вечарамі збіраліся маладыя настаўнікі-мікалаеўцы. Іх у той час было ў вёсцы чалавек дваццаць. Часцей прыходзілі сюды Цімафей Камароўскі, Міхаіл Дземідовіч, Ігнат Міцкевіч і я. Прыходзіў сюды і Канстанцін Міхайлавіч, які прымаў актыўны ўдзел у нашых размовах. Тут ён чытаў свае новыя творы і прасіў нас выказаць сваю думку пра іх.

У падрыхтоўчым класе семінарыі Канстанцін Міхайлавіч пісаў па-руску. Цяпер ён чытаў нам творы на роднай мове. Матэрыялам для іх былі сялянскі побыт, эпізоды з жыцця сям'і Міцкевічаў, леснікоў, вялікае месца займала апісанне беларускай прыроды. Прататыпы коласаўскіх герояў нам, слухачам, былі добра вядомы: гэта члены сям'і Канстанціна Міхайлавіча, яго сваякі, семінарскія сябры, настаўнікі. Усё падавалася ярка і праўдзіва, сакавітай народнай мовай, з цёплым гумарам, які пераходзіў у з'едлівы сарказм, калі паэт гаварыў пра самавольства і здзек пана ляснічага і аб'ездчыкаў над леснікамі. Мы жыва рэагавалі на прачытанае. Ён пісаў пра тое, што было блізкім кожнаму з нас, тут жа сядзелі і некаторыя героі твораў: Іван Васільевіч, брат паэта Уладзік. Многія дэталі і параўнанні ў вершах былі ўзяты аўтарам з побыту нашай вёскі і сустракаліся звычайна слухачамі з адабрэннем, а часам з вялікім захапленнем і радасцю. Колькі было маладога смеху, гарачых юнацкіх спрэчак!

Абмяркоўвалі мы і сялянскае жыццё, гаварылі і аб роднай мове...

Пасля, калі выйшла «Новая зямля», я, чытаючы паэму, са здзіўленнем і радасцю знаходзіў у некаторых яе раздзелах сцэнкі, бытавыя малюнкі і дэталі, якія калісьці чуў з вуснаў самога паэта. Такімі былі мясціны з раздзела «Раніца ў нядзельку», раздзелы пра вучобу дзяцей, пра становішча леснікоў і іх залежнасць ад начальства...

Неяк раз увечары выбіралі псеўданім. Памятаю, як Канстанцін Міхайлавіч паволі, з нейкім асаблівым лагічным націскам раздзельна вымаўляў:

— Я-к-у-б К-о-л-а-с! Вось добра гучыць!

У чэрвені 1902 г. Канстанцін Міхайлавіч закончыў Нясвіжскую семінарыю і атрымаў назначэнне ў вёску Люсіна Пінскага павета. Мы з Іванам Міцкевічам павіншавалі яго з паспяховым заканчэннем вучобы, і Канстанцін Міхайлавіч падарыў абодвум нам сваю картачку.

Апошняя мая сустрэча з Коласам адбылася ўлетку 1903 г. Пасля першага года работы ў Люсіна ён з захапленнем апавядаў пра сваю школу, пра жыццё палешукоў.

Пасля арышту Канстанціна Міхайлавіча я рабіў спробу наведаць яго ў турме, але мне гэта не ўдалося...

Калі выйшла паэма «Новая зямля», Я. Колас прыслаў мне кнігу і запрашаў наведаць яго. У 1928 г. я гасцяваў у Мінску, заходзіў на кватэру да Канстанціна Міхайлавіча але яго не было дома, ён знаходзіўся якраз у Маскве. Так і не давялося мне больш сустрэцца з ім.

А. МАРОЗ,
настаўнік-пенсіянер.

У Дзяржаўным выдавецтве БССР хутка выйдзе з друку ілюстраванае выданне паэмы Якуба Коласа «Рыбакова хата». Ілюстрацыі мастакоў А. Паслядовіч і В. Сахненка. Змяшчаем некаторыя малюнкі да паэмы.

На Мінскім трактарным заводзе адбыўся агляд калектываў заводскай мастацкай самадзейнасці. У аглядзе ўдзельнічалі танцавальныя, харавыя, драматычныя калектывы і індывідуальныя выканаўцы. Заключны канцэрт удзельнікаў мастацкай самадзейнасці адбудзецца ў канцы гэтага месяца. На гэтым здымку вы бачыце, як выступае хор інструментальна-штамповачнага корпуса.

Фота Ул. КРУКА.

ДУХАВУЮ МУЗЫКУ — У БЫТ

З чутых раней шматлікіх музычных праграм мне асабліва запомнілася праграма канцэрта, што адбыўся ў адзін з сакавіцкіх вечароў дзевяць год назад. У той вечар я ўпершыню пазнаёмілася з выканаўчым майстэрствам Узорнага духавога аркестра штаба БВА, які ўпершыню выступаў перад грамадскасцю Мінска з творчай справаздачай (потым такія справаздачныя канцэрты ўвайшлі ў традыцыю).

Усе гэтыя гады мінчане з цікавасцю сачылі за творчым ростам гэтага аркестра і яго дырыжораў. І кожная новая сустрэча з ім у канцэртнай зале прыносіла радасць і задавальненне шматлікім слухачам. Вось і гэтымі днямі мы зноў былі сведкамі цікавага выступлення ваенных музыкантаў у перапоўненай зале акруговага Дома афіцэраў.

Па падборы нумароў для канцэртнай праграмы было відаць, што аркестр па-ранейшаму прытрымліваецца сваіх мастацкіх прынцыпаў, верны дружбе з музыкай П. Чайкоўскага, якая духоўна ўзбагачае выканаўцаў, патрабуе ад іх энергіі і майстэрства. Зала замерла, калі паліліся велічныя гукі «Урачыстага марша» вялікага рускага кампазітара. Стыхія народнай урачыстасці і жыццесцвярджальнай сілы ўладарна захапіла слухачоў.

Гэта быў выдатны пачатак канцэрта. Да творчасці Чайкоўскага калектыў аркестра звяртаўся яшчэ двойчы: былі сыграны фінал Першага фартэпіяннага канцэрта і фінал Пятай сімфоніі. Трыма гэтымі творамі па чарзе дырыжыравалі І. Зарэцкі, А. Майзлер і В. Мартынаў. Кожны з іх з прыемнасцю дакранаецца да партытур вялікага кампазітара — да гэтай цудоўнай скарбніцы класічнай музыкі. Горды парыў, імклівасць у дырыжыраванні І. Зарэцкім «Урачыстай уверцюры»; шчырасць, паэтычнасць, іскрыстая жыццярадаснасць, уласцівыя выканаўчай манеры А. Майзлера; стрыманасць, строгасць і нават некаторая скупасць жэста В. Мартынава (фінал Пятай сімфоніі) — усе гэтыя разнастайныя «почыркі» дырыжораў былі па вартасці ацэнены слухачамі.

Таленавітая беларуская піяністка Е. Эфрон — сапраўдны энтузіяст і пастаянны ўдзельнік выступленняў узорнага калектыву. Слухаючы яе ігру, якая вызначаецца свабодай, шчырасцю, артыстызмам, цалкам аддаешся пад уладу паэтычнай прывабнасці выканання.

Вельмі свежа прагучала ў выкананні аркестра сімфанічная карціна «Сеча пры Кержанцы» з оперы «Сказанне аб нябачным горадзе Кіцяжы» Рымскага-Корсакава (дырыжор А. Майзлер). Калі яшчэ сюды дадаць арыю Сусаніна і куплеты Мефістофеля, якія ў суправаджэнні аркестра праспяваў саліст Тэатра оперы і балета В. Чарнабаеў, дык стане яснай накіраванасць праграмы першага аддзялення, вытрыманай строга ў класічным стылі.

Я спецыяльна гэта падкрэсліваю, таму што ў другім аддзяленні канцэрта духавы аркестр паказаў сябе як добры выканаўца твораў так званай лёгкай музыкі.

У другім аддзяленні справаздачнага канцэрта слухачы пазнаёміліся яшчэ з некалькімі салістамі. Вельмі парадаваў А. Быкаў — выканаўца Канцэрта для трамбона Блажэвіча ў пералажэнні для барытона. Саліст Беларускай філармоніі Д. Зубрыч праспяваў у суправаджэнні аркестра ўкраінскую народную песню «Ніч яка місячна» і папулярную песню А. Пахмутавай «Геолагі».

Я не сумняваюся, што гэты канцэрт духавой музыкі спадабаўся ўсім, хто на ім прысутнічаў. Можна было, вядома, паспрачацца наконт характару трактоўкі фіналу Пятай сімфоніі і не пагадзіцца з дырыжорам адносна некаторых тэмпаў, можна было выказаць заўвагі і з прычыны таго, што ў некалькіх эстрадных п'есах вельмі рэзка гучала група труб-карнетаў. Але, на мой погляд, гэта не так істотна для ўвогуле добрай па сваёй якасці праграмы аднаго з лепшых музычных калектываў Беларусі.

Тут варта сказаць пра іншае. Знаходзячыся пад моцным уражаннем высокага выканаўчага майстэрства Узорнага аркестра штаба БВА, хочацца падзяліцца некаторымі думкамі аб стане духавой музыкі ў рэспубліцы. Бо калі гаварыць праўду, гэты сапраўды дэмакратычны і блізкі народу жанр музычнага мастацтва да гэтага часу не атрымаў шырокага развіцця і не ўвайшоў трывала ў наша жыццё, наш быт. Навошта далёка хадзіць па прыклады? Схадзіце на танцавальныя вечары ў заводскія клубы, дамы культуры ці ў Мінскі Палац культуры прафсаюзаў і паслухайце, пад якую музыку танцуе моладзь. Там скрозь іграюць эстрадныя ансамблі, невялікія па складу, рэпертуар і якасць выканання якіх маламастацкія, з налётам вульгаршчыны і перайманне дрэннага заходняга джаза. Вось гэтыя эстрадныя ансамблі амаль выцяснілі духавыя аркестры, і таму яны сталі такія рэдкія ў нашым музычна-танцавальным быце.

Духавую музыку можна, бадай, пачуць толькі ў дні святочных дэманстрацый і ўрачыстасцей, калі наперадзе калоны працоўных крочаць аркестры. Але якая якасць іх ігры? Справа ў тым, што на прадпрыемствах, у вышэйшых навучальных установах не клапоцяцца пра творчы рост самадзейных духавых аркестраў, не ствараюць ім умоў для нармальных рэпетыцыйных заняткаў. Пра іх успамінаюць толькі напярэдадні якога-небудзь свята. Тады тэрмінова даюць каманду сабраць калектыў музыкантаў, сярод іх толькі адзін-два сапраўдныя выканаўцы (астатнія — падстаўныя асобы), якія «цягнуць» за ўвесь аркестр. Пры такім стаўленні да духавой музыкі яна наўрад ці выйдзе на шырокую дарогу творчасці, наўрад ці набудзе сваё належнае месца ў нашым быце.

Я не памятаю, каб у нас, у Мінску, наладжваліся конкурсы і агляды духавых аркестраў прадпрыемстваў, калгасаў, навучальных устаноў, у той час, як, напрыклад, Беларуская ваенная акруга рэгулярна арганізоўвае такія агляды. Зусім нядаўна ў беларускай сталіцы праводзілася творчае спаборніцтва лепшых калектываў ваенных музыкантаў, якія паказалі высокі ўзровень выканаўчага і мастацкага майстэрства. Чаму ж дамы народнай творчасці, упраўленні і аддзелы культуры па-сапраўднаму не займаюцца развіццём гэтага музычнага жанра, не дбаюць аб пранікненні яго ў музычны быт народа і на самадзейную эстраду? Канцэрт Узорнага аркестра штаба БВА лішні раз гаворыць аб любві шырокіх мас слухачоў да духавой музыкі, пра якую, дарэчы, часам забываюцца і нашы беларускія кампазітары. Вельмі мала яны напісалі за апошні час твораў для духавых аркестраў. А калі па-сапраўднаму разабрацца, дык духавы аркестр пры ўмелым яго выкарыстанні, з'явіцца, бадай, адным з самых актыўных і верных «сувязных» паміж кампазітарамі і слухачамі. Як жа можна пагарджаць гэтым?

А. РАКАВА.

Іван ЧЫГРЫНАЎ

АПАВЯДАННЕ

Каля вогнішча, нарэшце, засталіся адны мужчыны — стары Мікала і яшчэ двое цыганоў, барадатых і злосных з выгляду. Табар заціхаў. Ноч выдалася цёплая і душная. Таму спаць клаліся пад летнім небам — хто на возе, а хто і проста на сене, прынесеным сюды, на сухую грыву, завідна з пакосаў.

Я таксама забраў свой хатыль ад вогнішча і лёг, палажыўшы яго пад галаву.

За дзень я намуляў ногі, і цяпер падэшвы пякло, як агнём.

Недзе блізка цыганскія коні скублі траву.

Каля вогнішча вялася гамонка. Да мяне часам даляталі ўзрушаныя галасы, і тады было відаць, як там ледзь не бралі адзін аднаго загрудкі цыганы, даводзячы штосьці сваё.

Яны сварыліся.

Мне тым часам не спалася. Пасля дарогі амаль заўсёды так — у касцях ламата, у галаве — пустата і доўга не бярэ сон. Я ляжаў на ахапку сена, слухаў ноч.

І раптам хтосьці апынуўся паміж мною і вогнішчам — на мяне лёг, адкінуты трапяткім святлом, чалавечы цень.

Гэта вярнулася з пасёлка ўнучка старога Мікалы. Я ведаў, што яе звалі Глафірай і што гады са два таму пад Сумамі яна пахавала мужа, маладога цыгана, які памёр раптоўна і невядома ад чаго. Мне гаварыў пра гэта Мікала, калі перад заходам сонца праводзіў сюды, на грыву, якую цыганы выбралі пад свой табар.

— А я жаніхоў шукала, — падышоўшы да мяне, сказала яна неяк сумна і ўздыхнула. — Толькі дарэмна! Тут у саміх на ўсіх дзевак два нягеглыя блазнюкі. Як гэта ў вас — «сорак дзевак — адзін я, куды дзеўкі — туды я». Кавалеры, кажуць, у арміі. А мужыкоў бабы не адпускаюць, ля сваіх спадніц трымаюць.

Цыганка была засмучана.

— Дай хоць пагадаю, — яна кранула мяне за руку і села побач. Яе вузкая далоня, на якую лягла мая рука, была мяккая, але халодная. Пальцам правай рукі яна пачала вадзіць па маёй, адшукваючы там баразёнкі жыцця і смерці. Нарэшце, загаварыла:

— Ты будзеш доўга жыць. Нават, калі табе мала зязюля накукуе — не давай веры...

Я засмяяўся і гэтым нечакана пакрыўдзіў цыганку.

— У-у, бацькаў ты сын... Дзе толькі твае святыя?

Яна ўскочыла, хацела пайсці.

— Пастой!

Цыганка села. Але больш не брала мае рукі. Сядзела насупленая. Злавала.

Я ўжо некалі чуў гэтыя словы.

Тады цыганы спыніліся табарам пад Тарасавай ёлкай, якая знаходзілася за нашай вёскай, на лагу, дзе рос мятлюг і чырванелі таўкачыкі конскага шчаўя.

У калгасе якраз не было свайго каваля — не вярнуўся з вайны. Затое была кузня і знайшлася работа: за вясну раскаваліся коні і пазбіваліся шыны на колах. Цыганы пранюхалі пра гэта ў старшыні і захацелі зарабіць.

Табар асталяваўся пад Тарасавай ёлкай.

Пакуль пляскалася ў кузні жалеза, цыганкі дурылі вясковых жанчын і забіралі апошнія яйкі.

Мы, хлапчукі, таксама хадзілі да Тарасавай ёлкі.

Там да мяне і падышла дзяўчынка-цыганка. Ёй было гадоў, можа, меней, чым мне — дзесяць ці нават дзевяць.

— Дай, пагадаю, — папрасіла яна нясмела і заплюскала вочкамі, нібы збіралася заплакаць.

— Дык жа няма чаго табе даць, — засароміўся я.

А яна супакоіла:

— Нічога, прынясеш пасля. — І ўтаропілася ў маю далоню. — Ты будзеш доўга жыць. Нават, калі табе мала зязюля накукуе — не давай веры...

Можа, я быў першы, хто згадзіўся паваражыць у яе, і яна хвалявалася, старалася выгаварыцца, — на мне маленькая цыганка вучылася зарабляць свой цыганскі хлеб.

І я прынёс ёй з дзедавага саду салодкіх рэпак...

— Цябе завуць Глафірай? — спытаў я.

— Глафірай.

— Дык ты не крыўдуй на мяне. Гэта я так засмяяўся. Успомніў.

Цыганка ўсё яшчэ сядзела насупленая. Пры слабым святле вогнішча мне было відаць тут, як ціха перабірала яна вуснамі — нешта шаптала; з прыгожага, амаль дзіцячага яе твару не сыходзіў цень нейкай пакуты.

— І чаму вы такія злыя? — страпянулася цыганка. — Ды ўсе!

Яна хацела сказаць яшчэ нешта, але ў гэты момант пачуўся сярдзіты Мікалаў голас:

— Глафіра, што ты ліпнеш да чалавека? Хадзі сюды!

Глафіра ўстала і моўчкі, нехаця падалася на дзедаў голас.

Я выпрастаўся на сваёй духмянай пасцелі і неўзабаве заснуў.

Снілася пыльная дарога і тая таўшчэзная, з магутнаю кронаю ліпа-волат, якую зусім нядаўна, яшчэ ў мінулую раніцу мне давялося пабачыць на ўскраіне Гарбавіч.

Ліпа цвіла і дыхала мёдам.

Яна была аж белая ад жоўтага цвету.

На гэты ліпавы цвет ляцелі пчолы.

Мяне зацікавіла маленькая птушка з жоўтымі грудкамі. Яна сядзела на вільчыку лазні, якая стаяла непадалёку, крокаў за дваццаць ад ліпы, якраз там, дзе пчолы выбралі сабе дарогу да пасекі. Нахохленая, жаўтагрудка рабіла тое, што, здавалася б, не па жывату было ёй, — яна хапала на ляту пчол і, не задумваючыся, глытала іх адразу ж, адну за адной...

Потым сасніўся чамусьці Раман Мітамінкевіч.

...Калі Рома паявіўся ў нашай вёсцы, яму ўжо было тады, пэўна, гадоў каля дваццаці. Ён уцёк з табара — малады, здаровы цыган. Кінуў усё і ўцёк.

Месяц ці нават больш Рома пражыў у Лаўрыніхі — яна завяла беспрытульнага цыгана да сябе, бо векавала адна; думала, што ён будзе ў яе за сына. Але малады цыган трохі парабіў у калгасе і пасля падаўся ў горад. Там ён вучыўся ў вячэрняй школе, зарабляў на хлеб сабе, працуючы кантралёрам у раённым Доме культуры. Потым, гады праз тры, стаў мастацкім кіраўніком у тым Доме культуры. Хлопец з зайздроснай прагаю ўцягваўся ў наша жыццё. І хутка ён ужо нават забыў пра свой табар. Думаў, што і пра яго там не ўспамінаюць.

Я к таму часу таксама перабраўся ў горад — на вучобу. Мы з Раманам сябравалі яшчэ з вёскі.

І вось аднойчы прыбягае ён усхваляваны:

— Табар тут! — І вочы ў яго спалоханыя.

— Ну, дык і што? — пытаю я.

— А тое, што гэта па мяне яны. Знайшлі ўсё-такі. Цяпер будуць ганяцца, як за тым зайцам, аж пакуль...

— Што пакуль?..

— Ці мала што яны могуць! Ты іх не ведаеш! — Хлопец не пераставаў хвалявацца.

Табар, у якім Рома нарадзіўся і з якім адмерыў нямала вёрст, пачынаючы ад калыскі, цяпер паявіўся ў нашых мясцінах зноў, каб вярнуць у сваё лона блуднага сына. Я добра разумеў Рому, хоць і рабіў выгляд, што ён дарэмна хвалюецца. Я адчуваў, што над ім навісла небяспека. Таму параіўся са сваімі сябрамі, і мы, пяцёра студэнтаў, пайшлі ў табар з намерам пагаварыць з цыганамі начыстую.

— Рамана не рушце, — прыгразілі мы там.

А калі пакідалі табар, то ўслед нам ляцела каменне — кідаліся дзеці, мурзатыя цыганяты, якіх, пэўна, навучылі.

Затое Рамана тады не зачапілі.

...Прачнуўся я нечакана. Бы хто штурхануў мяне. Дзесьці ў гушчары лесу, які пачынаўся адразу ж за грывай, на якой цыганы заснавалі свой табар і дзе мне давялося заначаваць, крычала патрывожаная птушка. Можа, гэта яна сваім крыкам і ўзбудзіла мяне.

Вогнішча дыміла патроху — гарэў сыры цурбыль, які перад сном ускацілі цыганы, каб не звесці агню, але полымя не было відаць: тлела, чырванеючы ў начы, адно вуголле.

Ля вогнішча, удаўшыся ў свае патаемныя думкі, бавіў час Мікала. Ён, мусіць, яшчэ зусім не клаўся спаць. Сядзеў нерухома, як на шчырым маленні. Стары быццам і не чуў, як на лузе, дзе за пакосамі нікнула ў густой расе няскошаная трава, выводзіла сваё настойлівае «спаць пара» бяссоніца-перапёлка.

Духата, якой пачыналася гэта ноч, даўно спала, — недзе ўжо бралася на ранне — і з лугу, ад ракі з-за кустоў вербалозу цягнула халадком.

Цыганы прэлі пад сваімі паласатымі коўдрамі. І я пазайздросціў людзям, бо і мне не пашкодзіла б вось так, без дрыжыкаў, даспаць гэту ноч. А тут нават сена не хапала: увечары паленаваўся нагрэбсці паболей пад сябе, а зараз, калі дзе яго і натрусіў хто на грыве, дык ноч усё абрасіла.

Я рушыў да вогнішча.

— Прабрала ж цябе, — ажыў Мікала. У яго быў сіплы голас.

— Трошкі, — згадзіўся я.

— Ды яно, бацю, так. Пад раніцу нават улетку зубамі ляскаеш ад холаду. — Ён дастаў з-за спіны альховы недагарак, паварушыў вуголле. — Агонь патух, а я сяджу тут і не бачу.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ЧАСОПІСЫ Ў КРАСАВІКУ

«МАЛАДОСЦЬ»

Вершам Ул. Паўлава «Ленін на суботніку» адкрываецца чацвёрты нумар часопіса «Маладосць». Друкуюцца вершы П. Макаля, Ул. Фаміна, М. Маляўкі, М. Казакова. Проза прадстаўлена фантастычнай аповесцю Ул. Шыціка «Апошняя арбіта», апавяданнем Казімежа Орласа «Дзяўчына з лодкі» ў перакладзе з польскай мовы і гумарэскай Э. Калядэнкі «Яешня з салам».

У раздзеле «Гары, камсамольскі аганёк!» выступаюць дэлегаты XIV Усесаюзнага з'езда камсамола рабочыя і калгаснікі Л. Багацкі, В. Пугач, В. Хвядчэня, Я. Булына, В. Васількевіч, З. Гайдукевіч і з новымі вершамі — паэт Г. Бураўкін.

Часопіс змяшчае нарысы Э. Юшкевіча, С. Кухарава і інш. У артыкуле С. Пятровіча «Радасці і клопаты» расказваецца пра жыццё народных тэатраў рэспублікі.

Да 150-годдзя з дня нараджэння А. Герцэна надрукаван артыкул І. Рабкова.

Раздзел «Бібліяграфія» прадстаўлен рэцэнзіяй К. Патаенк на кнігу «Уладзімір Ільіч Ленін. Біяграфія» і А. Лойкі — на зборнік А. Бялевіча «Вясёлка над полем».

ФЕЛЬЕТОН

ШТО АДБЫВАЕЦЦА Ў ЦІШЫНІ

У камедыі прымаюць удзел:
АДЗІН тыповы парсюк пераходнага ўзросту, дурны;
ТРЫ нетыповыя навуковыя супрацоўнікі рознага ўзросту, адукацыя вышэйшая;
АДЗІН работнік, які да навукі ніякіх адносін не мае, але ў тымсім разбіраецца.

КАМЕДЫЯ Ў 3-х ДЗЕЯХ

Дзея першая.

Пакой «Навукова-даследчага цэнтра». Ідзе пасяджэнне. Старшынствуе Старшы. Прысутнічаюць навуковыя супрацоўнікі Першы і Другі.

СТАРШЫ. ... Такім чынам, калегі, штучныя спадарожнікі вынайдзены і лётаюць па арбітах, ракеты-планеты — таксама, у космасе ўсё у парадку. Тут мы нічога новага сказаць не можам. А нам тэрмінова трэба штурхнуць навуку наперад, бо ў іншым выпадку яна абавязкова піхне нас назад... у ненавуковыя работнікі.

ПЕРШЫ. Значыць, трэба працаваць, вывучаць...

СТАРШЫ. Вывучаць!?. На гэтым далёка не паедзеш. Не вывучаць, а рабіць трэба, рабіць!

ДРУГІ. Што рабіць?

СТАРШЫ. Доследы рабіць, калегі. Эксперыменты.

ПЕРШЫ. Выключна геніяльная думка!

СТАРШЫ. Вось іменна. Таму не будзем размазваць, а адразу возьмем быка за рогі.

ДРУГІ. Якога быка?

СТАРШЫ. Зараз... *(У кулісы.)* Прынясіце паддоследную жывёліну.

Уваходзіць работнік з парсюком у руках. Ставіць парсючка на стол. Выходзіць.

ДРУГІ. Які ж гэта бык?

СТАРШЫ. А хто вам сказаў, што гэта бык? Вы што — парсюка ад быка адрозніць не можаце?!

ДРУГІ. Але ж вы сказалі...

ПЕРШЫ. Ён сказаў фігуральна. У нас так здаўна: гавораць пра быка, а бяруць за рогі парсюка, бусла альбо проста блыху.

СТАРШЫ. Такім чынам, калегі, я маю на ўвазе сканцэнтраваць нашу ўвагу іменна на гэтым парсюку. Вы заўважылі, што свіння выйшла са сферы навуковых інтарэсаў? Трэба тэрмінова вярнуць яе ў гэтую сферу.

ДРУГІ. Безумоўна. Даўно пара...

ПЕРШЫ. Не перабівайце навуковую думку.

СТАРШЫ. Пасля глыбокага навуковага аналізу, калегі, я прыйшоў да думкі, што свінню з газу ці з пластмасы не зробіш. Свіння, між іншым, робіцца па-старынцы, саматужным спосабам. І расце яна вельмі прымітыўна: чым больш есць, тым больш расце. Гэта ж ненавукова, гэта...

ДРУГІ. Нікуды не варта!

ПЕРШЫ. Не перабівайце навуковую думку.

СТАРШЫ. Вывад напрошваецца сам сабой: трэба вырошчваць свінню навукова.

ДРУГІ. Дык пра кармы і нормы, здаецца, пісалі ўжо.

ПЕРШЫ. Не перабівайце...

СТАРШЫ. Правільна, пісалі. Таму мы павінны зрабіць дослед у зусім нявысветленай галіне... У ці-шы-ні!

ПЕРШЫ. Вы — геній!

ДРУГІ. Не перабівайце навуковую думку.

ПЕРШЫ. Проста і геніяльна. Я ж таксама быў задумваўся, чаму ў мяне прападае апетыт, калі жонка іншы раз пачынае тукаць на мяне на ўвесь голас. Альбо калі госці прыходзяць: за сталом яшчэ нічога *(п'е ваду)*, а пасля ніякага ратунку няма — шум, гоман, танцы, песні. Ад гэтага, відаць, страву назад і верне...

СТАРШЫ. Правільна. Гэта шум адмоўна дзейнічае на ваш страўнік. А раз на ваш, мой, яго, дык, адпаведна, і на страўнік свінні. Свіння ж таксама жывёліна.

ДРУГІ. Геніяльна!

ПЕРШЫ. Не перабівайце.

СТАРШЫ. У агульных рысах, калегі, наша задача ясная і ўжо зацверджаная. Доослед будзем праводзіць тут і пачынаем зараз жа. Вас, калега, прызначаю асістэнтам па выкараненню шумаў знешніх.

ПЕРШЫ. Вельмі рады.

СТАРШЫ. А вас — па шумах унутраных.

ДРУГІ. Дзякую.

СТАРШЫ. Першыя пяць тысяч рублёў на гэты эксперымент ужо адлічаны. *(Гладзіць парсюка па спіне.)* Астатняе прыкладзецца.

ДРУГІ. Геніяльна!

СТАРШЫ. Прашу не шумець. Дзе работнік?

Уваходзіць работнік.

Ізаляваць парсюка ад шуму! Закрыць заслону!

Дзея другая

Той жа пакой «Навукова-даследчага цэнтра». У розных месцах вывешаны аб'явы: «Не шумець— ідзе доследl», «Без папярэджання не чхаць!», «Звяртаючыся да Старшага, заткні вушы парсюку» і г. д. Пасляабедзенны час. Старшы салодка спіць на канапе. Другі чытае часопіс «Вожык», смяецца на ўвесь рот, але бязгучна.

Раптам за сцэнай чуваць стрэл.

СТАРШЫ *(прачнуўся)*. Што такое?!

Другі кідаецца да парсюка і затыкае яму вушы.

СТАРШЫ. Якая там свіння зноў страляе?! Заснуць не даюць. Панавешвалі тут «Не чхаць!», а знадворку з гармат пальбу адкрылі. Там трэба было вешаць.

ДРУГІ. Там у вас першы памочнік адказны. У радыусе сто метраў ён выставіў папераджальныя таблічкі, на якіх...

СТАРШЫ. Хопіць. Не турбуйце свінню.

Уваходзіць Першы. У адной руцэ ён трымае стрэльбу, у другой— шпака.

ПЕРШЫ. Вось, знішчыў крыніцу шуму...

СТАРШЫ. Значыць, гэта вы стралялі?

ПЕРШЫ. Тры дні ганяўся за гэтым шпаком, два пачкі патронаў пераве̌ў, але даканаў-такі свістуна. Засталося яшчэ чыжыка прыхлопаць, і тады са знешнімі шумамі будзе скончана.

За сцэнай чуваць, як брэша сабака.

СТАРШЫ. А гэта што за шум?

ПЕРШЫ. Ух, сучы сын! На кожным кроку напісана «Уваход забаронен», а ён усё роўна прэ. *(Выбягае.)*

СТАРШЫ. Вось і працуй у такіх умовах: пасля снедання не адпачываў — у інстытут выклікалі, пасля абеду толькі задрамаў — і бах-тарарах! Колькі да вячэры?

ДРУГІ. Праз паўгадзіны прынясуць.

СТАРШЫ. А парсюка сёння кармілі?

ДРУГІ. Па-мойму — не. Грошы ж яшчэ на мінулым тыдні скончыліся.

СТАРШЫ. Не вешайце галавы. На наш доослед адпушчана яшчэ пяць тысяч рублёў.

ДРУГІ. Малавата.

СТАРШЫ. Не разумеюць значэння... Ну, добра. Я яшчэ драману хвілінку, а вы пасачыце за парсюком, каб ён не пабудзіў мяне. Апошні час ён нешта вісчыць часта.

ДРУГІ. Не турбуйцеся, я зараз. Таварыш работнік!

Уваходзіць работнік.

Прашу ізаляваць нашага Старшага ад парсюка.

Работнік выносіць парсюка.

Дзея трэцяя.

Усё той жа пакой «Навукова-даследчага цэнтра». Асістэнты заняты цяжкай работай: яны раз-пораз спрабуюць паставіць парсюка на ногі, але кожны раз без поспеху. Парсюк стаў худы, амаль што дохлы.

ДРУГІ. Ногі, ногі шырэй расстаўляйце.

ПЕРШЫ. Сам знаю... *(Парася зноў валіцца на бок.)* Ух, свіння неадукаваная — ні гу-гу не разумее. І трэба ж табе дохнуць у самы адказны момант!

ДРУГІ. Хаця б да вечара пратрымалася. Прачыталі б мы даклад аб уплыве цішыні на яго парасячае здароўе, ну тады б і з богам. *(Спрабуе паставіць парсюка на ногі.)*

СТАРШЫ. Не трэба, нічога не атрымаецца... І наогул яго нельга паказваць пры абароне нашых дысертацый, вельмі ўжо худы гэты парсюк.

ПЕРШЫ. Правільна! Трэба купіць здаровага, тоўстага парсюка...

ДРУГІ. Парсюк, здаецца, сканаў.

СТАРШЫ. Сканаў? Ну і д'ябал з ім! Калі хочаце, дык так і трэба... згодна маёй новай навуковай ідэі. Калегі, запомніце: наш доослед заключаўся ў тым, каб абвергнуць сцвярджэнні некаторых вучоных аб неабходнасці цішыні пры гадоўлі свіней. Доказ у наяўнасці— наш парсюк здох ад цішыні. Прашу запісваць. Мы, навуковыя супрацоўнікі, прыйшлі да вываду... што цішыня адмоўна дзейнічае на рост і вагу свінні. Таму перад намі цяпер стаіць задача: выгнаць цішыню з калгаснага свінарніка.

ПЕРШЫ. Геніяльна!

СТАРШЫ. Далей. Мы лічым неабходным шырокую радыёфікацыю свінагадоўчых ферм. *(Уключае радыёпрыёмнік, чуваць музыка.)* Наш доследны цэнтр распрацаваў некалькі тэм для правядзення музычных доследаў са свіннёй.

ДРУГІ. Брава!

ПЕРШЫ. Не перабівайце.

Уваходзіць работнік. Слухае.

СТАРШЫ. Бліжэйшы крок у вырашэнні гэтых праблем заключаецца ў вызначэнні жанра музыкі, найбольш прыемнага для свінні. Гэта азначае неабходнасць правядзення доследаў з сімфанічным, духавым, струнна-балалаечным і джаз-аркестрам.

Пастаўленая задача патрабуе прыцягнення самых кваліфікаваных кампазітараў і артыстаў. Бо не сакрэт, калегі, што ў музыцы, якая адлюстроўвае быт свінні, апроч фокстрота «Трое слаўных парсючкоў», нічога істотнага не створана. Магчыма для больш дарослай свінні патрэбен вальс, танга альбо па-дэ-пацінер?! Што іменна патрэбна — пакажа доослед. Бясспрэчна адно: вырошчваць паўнаважкіх свіней без адпаведнай іх густам музыкі нельга. Кропка. Усё.

ДРУГІ. Надзвычай геніяльна.

ПЕРШЫ. Цішэй з эмоцыямі, а то пачуе хто-небудзь, — і лясне наша ідэя. Думаеш, мала такіх, як мы, прагных да навукі?!

Заслона.

Э. КАЛЯДЭНКА.

На гастролях у Мінску некалькі дзён быў народны артыст СССР І. Ільінскі. Ён прыняў удзел у спектаклі Тэатра імя М. Горкага «Улада цемры».

Папулярнага савецкага артыста запрасілі да сябе ў госці студэнты і выкладчыкі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Сустрэча адбылася ў актавай зале інстытута. І. Ільінскі расказаў пра свой творчы шлях, адказаў на шматлікія пытанні студэнтаў.

На здымку — народны артыст СССР І. Ільінскі ў ролі Акіма ў спектаклі «Улада цемры» ў пастаноўцы Рускага тэатра імя М. Горкага.

Фота Ул. **КРУКА.**

У рэспубліканскім стралкова-спартыўным клубе пяць дзён працягваліся стралковыя спаборніцтвы юнацкіх каманд на першынство рэспублікі. У гэтых спаборніцтвах прымала ўдзел вучаніца адзінаццатага класа 4-й сярэдняй школы г. Мінска Галіна Іванькова. Яна паказала высокія вынікі ў стральбе: з 600 магчымых выбіла 573 ачкі. Гэты вынік вышэйшы за норму майстра спорту СССР.

Стралковым спортам Галіна займаецца ўсяго толькі паўтара гады і за гэты час заваявала ганаровае званне майстра спорту СССР.

Летась Іванькова ў складзе зборнай каманды рэспублікі прымала ўдзел у стралковых спаборніцтвах на першынство краіны і заняла другое месца.

За высокія спартыўныя паказчыкі прэзідыум рэспубліканскага камітэта ДАСААФ БССР прыняў рашэнне змясціць партрэт камсамолкі Галіны Іваньковай на рэспубліканскую Дошку гонару ДАСААФ, а імя яе занесці ў Кнігу гонару.

П. ПАХІЛЬКА.
Фота **В. Кулакова.**

АДНА НОЧ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

Белы попел закружыўся над вогнішчам і апаў.

Стары тыцнуў недагаркам у цурбыль. Думаў, што той усё ж разгарыцца. Але дарэмна. Цурбыль адно сіпеў. Па краях яго выступіла пена.

— Сатлее, бацю, вось так, а добрага агню не дасць. Таксама ж як цыганскае сонца не дасць цяпла. Сказана, што ў балоце аднаго чорта знойдзеш. — Ён паляпаў яшчэ па цурбылю недагаркам, быццам хацеў назусім пераканацца, што з яго сапраўды не дачакаешся агню, потым сказаў мне:

— Ты, бацю, схадзіў бы ды прынёс якога ламачча. Глядзіш, і вогнішча распалім, пагрэешся. Тут недзе ўчора ляжала сухая дзеравіна, здаецца, ёлка, дык ты не палянуйся, збегай, га?

Праз колькі хвілін я прынёс дроў, і языкі полымя спачатку нясмела лізнулі цемнату ночы, потым весела заскакалі над яловым суччам і, нарэшце, полымя загуло, шуганула цэлым снопам, выкідваючы ў неба іскры; падхопленыя гарачым паветрам, яны ўзляталі высока над вогнішчам, гаслі; ноч неўзаметку адхінулася далей, на край грывы, і пасля ўжо то падступала да нас, то зноў адступала.

Мы з Мікалам адсунуліся — стала горача.

— Ты, бацю, не шкадуеш, што з намі застаўся на ноч? — спытаў Мікала.

— Не.

— Угу. Яно, бацю, і на мулкім выспішся, калі спаць захочаш.

Стары сказаў гэта і ўсміхнуўся.

— Бачу, няма куды чалавеку дзецца. Як той бусел, адзін на лузе паміж коп ці журавель перад пакровамі. Ну, і пашкадаваў, га?

— Ды свет не без добрых людзей, — адказаў я.

Стары пацягнуўся, аж хруснулі косці:

— Галоўнае, гэта каб сярод людзей быць. Тады і без падушкі табе мякка ляжаць. А цыганы таксама людзі.

У свой час Мікала, пэўна, быў прыгожы цыган, і па ім у табары тады, відаць, сохла не адна дзеўка. А цяпер ад той пары, ад той яго прыгажосці засталася толькі цыганская гарбінка на носе ды барада, якая чамусьці не мяняла свайго колеру, была такая ж чорная і густая, як і ў трыццаць, сорак і пяцьдзесят гадоў; яна і на старасці прыгожа адцяняла яго маршчыністы твар — збляклы, з бясколернымі вачмі.

Але стары цыган быў яшчэ дужы. У яго пакуль ставала сіл, каб не паддавацца старасці. Гэта адчувалася нават па тым, як ён сядзеў — роўна, нібыта і не ляжалі на яго плячах нялёгкаю ношкай семдзесят гадоў.

Чалавек усё жыццё правёў у дарозе, а ў дарозе нельга быць слабым.

Патрэсквала на агні яловае сучча.

Снавалі па грыве палахлівыя цені.

Мы сядзелі і гаманілі.

— Я вось і ўчора думаў, і сёння думаю — што гэта цябе, бацю, змусіла ў такую дарогу? — У цыгана быў пагляд глыбокі, уедлівы, нібы ён стараўся ім працяць мяне.

— Што тут думаць?

— Ды як жа? Чалавек ідзе! Далёка ідзе... А ты паспрабуй, выйдзі на вялікую дарогу, на шашу, пабач — там, бацю, на поўдзень, праз усё лета, аж да самага мора едуць і едуць людзі на «Волгах» ды «Масквічах». І ніводнага такога вось пешахода. А ці многа ты сустрэў іх тут, у гэтай глушы, пасярод лугоў ці на лясной дарозе, га? Маўчыш? То-та!

Мікала на момант змоўк з недаверлівай мінай на твары, пасядзеў так, потым зноў загаварыў:

— Ты ўсё ж не ўтаі, што цябе пацягнула на гэта бадзянне. Мне цікава будзе паслухаць. Ці сам вучышся, ці другіх збіраешся вучыць, га?

— Людзі цікавыя, прыгожыя мясціны. Дык я і марную час на нагах — адпачынак у мяне якраз.

Цыган задумаўся, нібы ўспамінаючы штосьці.

— Правільна гэта ты, бацю, — прамовіў ён. — Я ўжо вось маю сем дзесяткаў. Дзе толькі не насіла мяне... Сам ведаеш, цыган я і з цыганамі жыву, цыганскае люблю. Амаль кожны дзень на новым месцы. І сёння вось гэта грыва. Думаеш, не зашчыміць маё сэрца, калі заўтра буду пакідаць яе, га? Зашчыміць, бацю. Ды яшчэ як зашчыміць! Бо другі раз сюды ўжо не навернеш. У цыгана, як у таго воўка, шмат сцежак-дарожак. А там і жыцця колькі таго...

Стары млява адмахнуўся ад дыму, які пацягло ў яго бок. Гэта аднекуль з-за кустоў вербалозу наляцеў лёгкі парыў ветру: зашастаў па макаўках пажарніку, скалыхнуў дым і задыхнуўся на краю грывы.

— Іншы раз я нават думаю, што чалавек, які правёў жыццё на адным месцы, не палюбіць як след зямлі. Бо зямля — гэта не толькі тыя межы, на якіх твая абсада. Не. А я люблю зямлю. Усю. І, пэўна, таму, што нарадзіўся цыганом. Вось ты, бацю, цяпер ходзіш, глядзіш. А да цябе ж таксама хадзілі ўжо. Даўно, праўда, але хадзілі. Я тады яшчэ малы быў, але помню. Людзі праўду на дарогах шукалі. А ты, га? Скора табе ўсё гэта абрыдне. Я ж бачу па табе. На табе адзін пыл дарожны. А пыл, вядома, няцяжка страсці. І не ідзеш ты, а клыпаеш, тыцкаешся ў сваіх акулярах, як сляпы. Зусім не падобны ты на павадыра. Табе, бацю, хутчэй самому патрэбны той павадыр.

Стары цыган сёння чамусьці быў і лагодны і злосны.

— Паслухай, — скоса глянуў ён на мяне, — ты ж, бацю, дасведчаны, бо колькі таго разумнага на сябе начапляў, дык ведаеш... Як думаеш, пенсію мне гэту вашу дадуць ці не?

— Мусіць...

— То-та, што мусіць!.. А навошта яна, га? Быццам я прашу!

За лесам загаўкалі сабакі. Спачатку адзін, потым да яго далучыліся яшчэ — гаўкалі то адрывіста, то працяжна, з нудным скавытаннем. Ці там воўк сланяўся блізка ад вёскі, ці так яны нечага перапалашыліся, але ўначы брэх разнёсся далёка, разбудзіўшы цішыню.

— Перад вечарам, бацю, прыязджаў з саўгаса дырэктар. З «Печанежы». Тут, недалёка. Можа, бачыў — за ракою домікі такія белыя, мураваныя. Дык гэта адтуль. Вербаваў нас да сябе. А мне гэта знаёма здаўна. Толькі раней у табар наязджалі падрадчыкі... Падавай ім рабочыя рукі. Цяпер завітаў сам гаспадар. Кажа, хопіць вам валацужыць ды з працы другіх карміцца. Ведае, бацю, кот, чыё сала з'еў. Свае вунь, па гарадах разбегліся. Дык ты, цыган, садзіся на тую зямлю, урабляй яе.

Стары цыган раптам захваляваўся, і ў яго задрыжалі рукі.

— Эх, бацю, — уздыхнуў Мікала. — Жыццё чалавечае не вывернеш, як тую кішэню. А тым больш, калі яна да таго ж і парожняя. Бо навошта...

Яго крыўдам, здавалася, не будзе канца-краю...

І калі ён, нарэшце, змоўк, я расказаў яму пра Рамана Мітамінкевіча.

— Можа, яно, бацю, і правільна тады зрабіў твой Раман, — адказаў Мікала. — Можа, і гэта цыганская праўда. Але навошта мне тая праўда, калі ад яе на душы прыкра.

Ён схадзіў да воза, прынёс адтуль зашмальцаваны чорны кажух і кінуў мне.

— Бяры, бацю. Дасыпай ноч. Ты ж у дарозе. А я таксама пайду. Нашы застануцца ў «Печанежы». Далей ехаць не хочуць. Дык адзін пайду.

Памаўчаў і напаследак сказаў яшчэ:

— Цыган памірае ў дарозе...

* * *

Раніцай я прачнуўся разам з табарам.

Сонца ўжо праменілася на ўсходзе.

Табар збіраўся ў дарогу. На гэты раз яна была не далёкая — толькі праз луг, за раку, дзе бялелі двухпавярховыя домікі саўгаснага пасёлка.

Да мяне падступілі тыя два барадатыя цыганы, што ўчора сварыліся з Мікалам ля вогнішча, і адзін з іх, маладзейшы, спытаў, нібы наступаючы на горла:

— Дзе Мікала? Куды ён падзеўся?

— Не ведаю, — адказаў я.

— Кляча блудная, — працадзіў скрозь жоўтыя, як табачны корань, зубы другі цыган.

А першы, той маладзейшы, з пагардай дадаў:

— На старасці чалавек блажыць пачаў...

Я закінуў за плечы свой дарожны хатыль і пабрыў на луг, абмінаючы кусты вербалозу. Там на расе яшчэ быў відзён след Мікалы.

За вербалозам, углядаючыся ў дымную ранішнюю далечу, стаяла ўсхваляваная Глафіра.

— Гэта дзед пайшоў, — паказала яна на збітую чалавечымі нагамі расу.

У яе былі прыгожыя цёмнакарыя вочы, з глыбіні якіх высвечвала нешта бурштынавае,— быццам на дне іх быў мёд.

НАРОДНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ — ГЭТА НАШ КЛОПАТ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

культуры. Калі ж універсітэт базіруецца ў прафсаюзным клубе — значыць ён павінен знаходзіцца ў веданні прафсаюзаў. Універсітэты для бацькоў дзейнічаюць у школах — няхай імі займаецца Міністэрства асветы. За універсітэты здароўя павінна адказваць Міністэрства аховы здароўя. Універсітэты перадавога сельскагаспадарчага вопыту праводзяць заняткі ў калгасным клубе. Хто ж імі кіруе? Відавочна, калгас.

Вось да чаго прыводзіць ведамасны падыход. І справа, вядома, не ў тым, што вядзецца «ўлік па памяшканнях»; галоўная бяда заключаецца ў разважаннях: «не ў маёй хаце — значыць мая хата з краю». Так яно і атрымліваецца на практыцы.

Можа быць, гэта толькі прыватная з'ява і іншыя таварышы прывядуць процілеглыя прыклады. Але мне здаецца, што такое становішча складваецца і ў іншых абласцях. Што датычыць абласных саветаў па справах народных універсітэтаў, дык яны не падаюць адзнак жыцця, таксама як і Рэспубліканскі савет.

У выніку атрымліваецца, што мясцовая грамадскасць, якая аддае многа сіл універсітэтам, часта не атрымлівае неабходнай дапамогі. Цэлы рад універсітэтаў альбо распаўся, альбо вядзе заняткі ад выпадку да выпадку, на нізкім узроўні. Сур'ёзнай пагрозай з'ўляецца адсеў слухачоў з некаторых універсітэтаў. Кіраўнікі — грамадскія работнікі, не валодаючы метадыкай арганізацыі работы народных універсітэтаў, часта працуюць усляпую, а абмен вопытам і вучоба сярод іх зусім не наладжаны. На маёй памяці за некалькі год адбыліся адна ці дзве нарады ў Мінску, куды запрашаўся актыў універсітэтаў. Такія шырокія нарады таксама патрэбны, але яны не могуць падмяніць рэгулярнага, дзелавога абмену вопытам і інструктажу.

Дарэчы, аб інструктажы. Да нас прыязджала некалькі таварышаў з розных ведамстваў па справах, якія датычаць народных універсітэтаў. Звычайна іх місія зводзілася да збору звестак, галоўным чынам, пра колькасць слухачоў. Калі ж заходзіла гутарка аб шляхах далейшага развіцця універсітэтаў, аб цяжкасцях у гэтай справе, мы чулі нараканні на тое, што універсітэтаў створана занадта многа, што на месцах няма для гэтага дастатковых лектарскіх сіл, матэрыяльнай базы, што трэба асцярожна падыходзіць да стварэння універсітэтаў і да т. п.

На наш погляд, такія разважанні ідуць уразрэз з масавай ініцыятывай. Вядома, ствараць універсітэты трэба з максімальным улікам мясцовых умоў. Але хто сказаў, што для універсітэта патрэбны нейкія асаблівыя, выключныя ўмовы? У Мінску або, скажам, у Гомелі ёсць магчымасць стварыць універсітэты з шырокай праграмай лекцый-канцэртаў, праглядаў спектакляў, выставак і да т. п. У Гродна таксама можна выбраць такі кірунак, але ўжо ў меншых маштабах. А ў калгасе або саўгасе найбольш мэтазгодным з'яўляецца тып універсітэта перадавога сельскагаспадарчага вопыту. Што датычыць тэматыкі эстэтычнага плана, то і яна можа быць прадстаўлена ў праграме такога універсітэта з улікам магчымасцей. Тое ж самае тычыцца і стварэння універсітэтаў іншых профіляў.

Такім чынам, практыка цяпер выпрацавала такія разнастайныя віды і профілі універсітэтаў, што ёсць поўная магчымасць стварыць у кожнай вобласці шырокую, прыстасаваную да мясцовых умоў сістэму народных універсітэтаў. Няцяжка ўявіць сабе, якія магчымасці адкрываюцца ў гэтым выпадку перад работнікамі ідэалагічнага фронту, якую магутную зброю яны атрымліваюць для пашырэння ідэйна-палітычнай і культурна-выхаваўчай работы сярод насельніцтва.

Але ў сувязі з гэтым неабходна, на наш погляд, рашуча палепшыць кіраўніцтва універсітэтамі.

Перш за ўсё трэба адмовіцца ад думкі аб адзінай праграме для ўсіх універсітэтаў. Неабходны прыкладныя праграмы для розных відаў універсітэтаў — гарадскіх, раённых і сельскіх.

Далей, неабходна пераадолець ведамасны падыход да універсітэтаў. Як відаць, для гэтага існуе толькі адзін шлях: стварыць сапраўдныя, дзейсныя саветы па справах народных універсітэтаў. Улічваючы ўзросшы аб'ём і складанасць задач, якія стаяць перад саветам, трэба даць яму пэўныя фінансавыя, матэрыяльныя магчымасці, а таксама хоць бы аднаго штатнага работніка, які працаваў бы пры дапамозе і пад кантролем грамадскасці. Магчыма, будзе прызнана мэтазгодным ускласці такія функцыі на апарат Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. У такім выпадку неабходна ўнутры рэспублікі знайсці магчымасці для ўмацавання гэтага апарату, аказаць яму дапамогу са сродкаў органаў культуры, прафсаюзаў, міністэрстваў асветы, аховы здароўя і іншых ведамстваў, зацікаўленых у развіцці народных універсітэтаў. Справа тут не ў тым, каб «аказёніць» грамадскі рух: напрыклад, народныя тэатры не пачалі працаваць горш, а наадварот, значна палепшылі сваю дзейнасць, калі з'явіліся штатныя рэжысёры. Але калі нават і няма цяпер штатных адзінак, то сродкі на фінансаванне універсітэтаў можна знайсці. Гэтыя сродкі пойдуць на камандзіроўкі лектараў, папаўненне наглядных дапаможнікаў, друкарскія выдаткі, правядзенне семінараў і г. д.

У сувязі з гэтым хацелася б узняць і такое пытанне. Цяпер у Беларускай дзяржаўнай філармоніі існуе апарат адміністратараў, якія выязджаюць з Мінска на паездкі з невялікімі групамі артыстаў. Магчыма, як выключэнне, такая практыка апраўдана. Але ці не лепш перадаць гэтыя штатныя адзінкі ў вобласці? Гэта дало б штуршок да стварэння **народных філармоній,** дало б магчымасць у шырокіх маштабах арганізаваць унутры- і міжабласны абмен самадзейнымі калектывамі, такімі, як Гродзенскі сімфанічны аркестр, народны ансамбль песні і танца «Нёман» і іншыя. Народныя філармоніі маглі б шмат дапамагаць універсітэтам культуры, асабліва ў вёсцы. Што датычыць арганізацыі канцэртаў прафесіянальных артыстаў, дык і тут справа толькі выйграе. Той адміністратар, які жыве ў вобласці, лепш ведае яе ўмовы, запатрабаванні насельніцтва. Абапіраючыся на грамадскасць, ён мог бы ўпэўнена запрашаць на канцэрты майстроў мастацкага слова, выканаўцаў класічнай музыкі.

Было б пажадана, каб нашы творчыя саюзы — пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, работнікаў кінематаграфіі, журналістаў, больш дапамагалі народным універсітэтам. Можна было б на год спланаваць сустрэчы з дзеячамі культуры, маршруты перасоўных выставак і г. д. Адначасова павысілася б адказнасць творчых саюзаў за стан спраў у народных універсітэтах.

Нашы задачы па паляпшэнню якасці заняткаў, іх ідэйна-палітычнага ўзроўню, па ўкараненню разнастайных форм работы з слухачамі вызначаны ў рашэннях партыйных органаў. Безумоўна, што гэтыя задачы вырашаліся б больш паспяхова, калі б была наладжана сістэма вучобы і абмену вопытам работы актыву народных універсітэтаў як у абласным, так і ў рэспубліканскім маштабе. Сюды адносяцца нарады, семінары, канферэнцыі, узаеманаведванні заняткаў, інструктыўныя пісьмы, інфармацыі і г. д.

Відаць, пакуль што яшчэ няма ўмоў для стварэння асобнага часопіса «Народны універсітэт». Але хіба нельга ў адным з наяўных часопісаў увесці такую пастаянную рубрыку, прычым не так, як гэта робіцца цяпер, а з упорам на абагульненне вопыту, інструктаж, з арыентыроўкай на творчыя дыскусіі, з удзелам як кіраўнікоў, так і слухачоў універсітэтаў.

У пачатку гэтага артыкула гаварылася аб пісьмах, якія паступаюць у адрас нашых універсітэтаў. Чытаць іх прыемна, але ў прыёме мы вымушаны адмаўляць, бо завочнага навучання нашы універсітэты не вядуць. А чаму б не зрабіць такую спробу? Вядома, гэта запатрабавала б вялікіх намаганняў, кадраў і сродкаў. Але ў перспектыве трэба мець на ўвазе таксама і разгортванне сеткі завочных аддзяленняў пры сталічных і абласных універсітэтах.

Вядома, гэтым не вычэрпваецца ўсё кола пытанняў, якія хвалююць актыў народных універсітэтаў. Ва ўсякім разе, ясна, што настаў час для вялікай, сур'ёзнай размовы аб далейшым лёсе гэтага руху з тым, каб рашуча палепшыць і пашырыць сферу нашай прапаганды, умацаваць яе сувязь з жыццём і ўнесці дастойны ўклад у справу камуністычнага выхавання працоўных.

г. Гродна.

КОНКУРС НА СУЧАСНУЮ ПЕСНЮ

З мэтай стварэння новых песенных твораў Камітэт па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР і Саюз кампазітараў БССР аб'явілі конкурс на лепшую сучасную песню.

У конкурсе могуць прыняць удзел прафесіянальныя і самадзейныя кампазітары, паэты. На конкурс можна таксама прадстаўляць песні, створаныя ў харавых гуртках і калектывах.

Песенныя творы могуць быць напісаны як на новыя тэксты, так і на раней апублікаваныя ў друку.

На конкурс прымаюцца песні, якія нідзе яшчэ не друкаваліся і не выконваліся, песні гераічныя і патрыятычныя, лірычныя і жартоўныя, школьныя і піянерскія. Па характары яны могуць быць харавыя і сольныя, з суправаджэннем і без суправаджэння.

За лепшыя творы кампазітараў і паэтаў прысуджаюцца наступныя прэміі: адна першая прэмія— 300 рублёў; дзве другія прэміі — па 250 рублёў; тры заахвочвальныя прэміі—па 100 рублёў.

Акрамя прэміі, аўтарам песень будуць прысуджацца дыпломы першай, другой і трэцяй ступені.

Тэксты, раней апублікаваныя ў друку, не прэміруюцца.

Усе песні аўтары павінны прысланы пад дэвізам. Да рукапісу патрэбна прыкласці пад тым жа дэвізам запячатаны канверт, у які ўкласці лісток з прозвішчам і адрасам аўтараў.

Песні павінны быць прысланы ў двух экземплярах. Тэксты іх могуць быць на беларускай і рускай мовах. Творы, якія не атрымаюць прэміі, але будуць мець мастацкую каштоўнасць, Беларускае радыё набудзе для рэпертуару салістаў і хору.

Матэрыялы на конкурс прысылаюцца па адрасу: горад Мінск, Рэвалюцыйная, 3, Галоўнай рэдакцыі музычнага вяшчання, «На конкурс песні».

Рукапісы на конкурс прымаюцца з 10 красавіка па 1 снежня гэтага года.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 12852.

Друкарня выдавецтва «Звязда».